

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Jono Povilionio,
V kurso, komercinės teisės
studijų šakos studento

Magistro darbas

**Banko ar kitos kredito įstaigos kontrolės įgijimas kredito gavėjo
atžvilgiu sudarant kreditavimo sutartį**

Vadovas: lekt. Šarūnas Keserauskas
Recenzentas: lekt. Marius Juonys

Vilnius 2012

TURINYS

IŽANGA	3
I. KONCENTRACIJOS SAMPRATA	5
II. KONCENTRACIJOS KAIP KONTROLĖS ĮGIJIMO SĄVOKA, ĮTVIRTINTA KONKURENCIJOS ĮSTATYME	6
III. KONCENTRACIJOS KAIP KONTROLĖS ĮGIJIMO SĄVOKA, ĮTVIRTINTA EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖJE	10
III.I. Europos Sąjungos teisiniame reguliavime įtvirtintos koncentracijos ir kontrolės sąvokos	11
III.II. Europos Sąjungos teisiniame reguliavime įtvirtintų koncentracijos ir kontrolės sąvokų aiškinimas	14
IV. BANKO AR KITOS KREDITO ĮSTAIGOS ĮGYJAMOS KONTROLĖS SUDARANT KREDITAVIMO SUTARTIS SPECIFIŠKUMAS.....	25
V. PRANEŠIMAS APIE NUMATOMĄ VYKDYTI KONCENTRACIJĄ.....	37
VI. KREDITAVIMO SUTARTIES, SUDARYTOS NESANT KONKURENCIJOS TARYBOS LEIDIMO, NEGALIOJIMAS.....	39
VII. KONCENTRACIJŲ KONTROLĖS TIKSLAI IR JŲ REIKŠMĖ KONCENTRACIJOS GALIOJIMUI	45
IŠVADOS.....	49
LITERATŪROS SĄRAŠAS	51
SANTRAUKA	54
SUMMARY	55

IŽANGA

Temos aktualumas. Šiuo metu Lietuvos Respublikos teismuose yra iškelta ne viena civilinė byla, kurioje įmonės, esančios kredito gavėjais, ginčija tarp jų ir bankų ar kitų kredito įstaigų sudarytas kreditavimo sutartis Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 12 straipsnio 2 dalies pagrindu, remdamosi tuo, kad kredito gavėjams ir bankams ar kitoms kredito įstaigoms sudarius kreditavimo sutartis buvo įvykdyta koncentracija, apie kurią turėjo būti pranešta Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybai, kaip tą nustato Konkurencijos įstatymo 10 straipsnio 1 dalis. Jokių galutinių įsiteisėjusių Lietuvos Respublikos teismų sprendimų ar nutarčių tiek dėl minėtos Konkurencijos įstatymo 12 straipsnio 2 dalies galiojimo ir taikymo, tiek dėl apskritai klausimo, ar kredito gavėjui ir bankui ar kitai kredito įstaigai sudarant kreditavimo sutartį, įvyksta koncentracija, apie kurią turi būti pranešta Konkurencijos tarybai, šiuo metu nėra priimta. Todėl esant teisiniam neapibrėžtumui šiose aukščiau nurodytose konkurencijos teisės srityse, egzistuoja realus poreikis detalesnės situacijos analizės.

Darbo tikslai. Šiame magistro darbe siekiama įvertinti, ar tarp bankų ar kitų kredito įstaigų bei kredito gavėjų sudarytos kreditavimo sutartys gali būti pripažintos negaliojančiomis ir nesukuriančiomis teisinių pasekmių Konkurencijos įstatymo 12 straipsnio 2 dalies pagrindu. Visų pirma siekiama įvertinti, ar minėtos kreditavimo sutartys, gali būti laikomos kaip suteikiančios bankams ar kitoms kredito įstaigoms kontrolę, leidžiančią daryti lemiamą įtaką, kredito gavėjo atžvilgiu, kuri reiškia vykdomą koncentraciją, apie kurią turi būti pranešta Konkurencijos tarybai. Antra, šiame magistro darbe siekiama įvertinti, ar minėtos kreditavimo sutartys apskritai gali būti pripažintos negaliojančiomis ir nesukuriančiomis teisinių pasekmių, nepaisant to, ar sudarant kreditavimo sutartis buvo vykdoma koncentracija, apie kurią turėjo būti pranešta Konkurencijos tarybai.

Tyrimo objektas. Tam, kad būtų tinkamai įgyvendinti šio magistro darbo tikslai, siekiama apžvelgti Konkurencijos įstatymo, Europos Sąjungos teisės aktų reglamentavimą bei Lietuvos ir užsienio teisės doktrinos pateiktus išaiškinimus koncentracijos ir kontrolės sampratų bei sandorių, sudarytų nesant Konkurencijos tarybos ar kitos įgaliotos institucijos leidimo, galiojimo klausimų apimtyje bei pateikti detalią minėtų nuostatų taikymo analizę konkrečiu tarp kredito gavėjų ir bankų ar kitų kredito įstaigų sudarytų kreditavimo sutarčių galiojimo klausimu. Kontrolės ir koncentracijos sampratų bei sandorių galiojimo klausimai analizuojami tik tokia apimtimi, kiek tai yra

konkrečiai susiję su bankų ar kitų kredito įstaigų sudaromų kreditavimo sutarčių specifiška, atsižvelgiant į šiomis sutartimis įgyjamos kontrolės lygį ir pobūdį.

Tyrimo metodai. Tyrimui atlikti naudojami sisteminis, lingvistinis, lyginamasis ir loginis tyrimo metodai. Pasitelkus sisteminį tyrimo metodą atskiros Konkurencijos įstatymo bei Europos Sąjungos teisės aktų nuostatos vertinamos kartu analizuojant kreditavimo sutartimis įgyjamos kontrolės pobūdį ir lygį bei sutarčių galiojimo klausimą. Remiantis lingvistiniu metodu analizuojami tiek Konkurencijos įstatymas, tiek Europos Sąjungos teisės aktai. Lyginamasis bei loginis tyrimo metodai padeda atskleisti Konkurencijos įstatymo ir Europos Sąjungos teisės aktų teisinio reguliavimo skirtumus bei bendrumus, leidžiančius išsiaiškinti jų svarbą tyrimui bei tokiu būdu tinkamai įgyvendinti šio magistro darbo tikslus.

Svarbiausi šaltiniai. Daugiausia dėmesio šiame magistro darbe yra skiriama Konkurencijos įstatymo nuostatoms, kurios yra taikomos tiriamu atveju. Be Konkurencijos įstatymo taip pat yra labai svarbūs Europos Sąjungos teisės aktai, kurių analizė yra būtina norint įvertinti Konkurencijos įstatymo nuostatų, reikšmingų šiam tyrimui, taikymo galimybes. Šiam tyrimui reikšmingi Europos Sąjungos teisės aktai yra: 2004 m. sausio 20 d. Europos Sąjungos Tarybos reglamentas (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės bei 2008 m. balandžio 16 d. Europos Sąjungos Komisijos suvestinis pranešimas Nr. 2008/C 95/01 dėl jurisdikcijos pagal Europos Sąjungos Tarybos reglamentą (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės. Taip pat be aukščiau nurodytų teisės aktų, šiam tyrimui labai svarbi praktinė medžiaga, t.y. Europos Sąjungos Komisijos sprendimai, Europos Teisingumo Teismo sprendimai, taip pat Lietuvos Respublikos teismų bei Konkurencijos tarybos praktika. Tyrimo metu analizuojama ir Lietuvos bei užsienio mokslininkų darbai.

I. KONCENTRACIJOS SAMPRATA

Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas nustato, kad apie numatomą įvykdyti koncentraciją privaloma pranešti Konkurencijos tarybai ir gauti leidimą, jeigu koncentracijoje dalyvaujančių ūkio subjektų suminės bendrosios pajamos paskutiniiais prieš koncentraciją ūkiniais metais yra didesnės negu trisdešimt milijonų litų ir jeigu kiekvieno mažiausiai iš dviejų koncentracijoje dalyvaujančių ūkio subjektų bendrosios pajamos paskutiniiais prieš koncentraciją ūkiniais metais yra didesnės negu penki milijonai litų (Konkurencijos įstatymo 10 straipsnio 1 dalis).

Banko ar kitos kredito įstaigos kontrolės įgijimo kredito gavėjo atžvilgiu sudarant kreditavimo sutartį analizė iš esmės yra reikšminga tiek, kiek tai nulemia banko ar kitos kredito įstaigos ir kredito gavėjo vykdomą koncentraciją, kaip ji apibrėžiama Konkurencijos įstatyme, nulemtą minėtos kontrolės įgijimu kredito gavėjo atžvilgiu. Bet koks kitas banko ar kitos kredito įstaigos kontrolės įgijimas kredito gavėjo atžvilgiu sudarant kreditavimo sutartį, kuris nenulemia tarp banko ar kitos kredito įstaigos bei kredito gavėjo vykdomos koncentracijos, kaip ji apibrėžiama Konkurencijos įstatyme, nėra reikšmingas bei analizuotinas šio magistro darbo prasme.

Toks koncentracijos, kaip ji suprantama Konkurencijos įstatymo prasme ir kaip ji suprantama bendraja prasme skirtumas yra reikšmingas, nes koncentracija, kaip ji suprantama Konkurencijos įstatymo prasme, gali sukurti ar sustiprinti dominuojančią padėtį ar žymiai apriboti konkurenciją atitinkamoje rinkoje, o tokia koncentracija yra draudžiama¹.

Todėl nagrinėjant tiek banko ar kitos kredito įstaigos kontrolės įgijimo kredito gavėjo atžvilgiu sudarant kreditavimo sutartį sąvoką, tiek apskritai minėto instituto sampratą, visų pirma yra būtina išsiaiškinti koncentracijos sąvoką, kuri yra įtvirtinta Konkurencijos įstatyme, Europos Sąjungos teisėje, Lietuvos Respublikos bei kitų teismų praktikoje bei įvairių teisės mokslininkų darbuose.

¹ Gumbis J., Juonys M., Šlepaitė L., Kačerauskas K. *Competition Law in Lithuania* (Kluwer Law International BV, The Netherlands, 2011). P. 42.

II. KONCENTRACIJOS KAIP KONTROLĖS ĮGIJIMO SĄVOKA, ĮTVIRTINTA KONKURENCIJOS ĮSTATYME

Analizuojant Konkurencijos įstatymo nuostatas, visų pirma pažymėtina, kad Konkurencijos įstatymas apibrėžia koncentracijos sąvoką ir ją pakankamai išsamiai detalizuoja, nors baigtinio sąrašo būdu, kuriais gali būti vykdoma koncentracija, nepateikia.

Taigi Konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 14 dalyje yra įtvirtinta koncentracijos sąvoka, kuri apibrėžiama dvejopai, t.y. kaip:

- (i) susijungimas, kai prie ūkio subjekto, kuris tęsia veiklą, prijungiami vienas ar keletas kitų ūkio subjektų, kurie kaip savarankiški ūkio subjektai baigia veiklą, prijungiami vienas ar keletas kitų ūkio subjektų, kurie kaip savarankiški ūkio subjektai baigia veiklą, arba kai įsteigiamas naujas ūkio subjektas iš dviejų ar daugiau ūkio subjektų, kurie kaip savarankiški ūkio subjektai baigia veiklą (Konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 14 dalies 1 punktas);
- (ii) kontrolės įgijimas, kai tas pats fizinis asmuo ar tie patys fiziniai asmenys, kurie turi vieno ar daugiau ūkio subjektų kontrolę, arba ūkio subjektas ar keletas ūkio subjektų, veikdami susitarimo pagrindu, kartu steigia naują ūkio subjektą arba įgauna kito ūkio subjekto kontrolę įsigydami įmonę ar jos dalį, visą ūkio subjekto turtą ar turto dalį, akcijas ar kitus vertybinius popierius, balsavimo teises, sudarydami sutartis ar kitu būdu (Konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 14 dalies 2 punktas).

Taigi, kaip matyti iš aukščiau nurodytų Konkurencijos įstatymo nuostatų, o būtent Konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 14 dalies 2 punkto, koncentracija pačia bendriausia prasme suprantama kaip kontrolės įgijimas bet koku būdu. Kontrolės įgijimo būdai taip pat yra detalizuojami Konkurencijos įstatyme nurodytame koncentracijos sąvokos apibrėžime:

- (i) įmonės ar jos dalies įsigijimas;
- (ii) viso ūkio subjekto turto ar turto dalies įsigijimas;
- (iii) akcijų ar kitų vertybinių popierių įsigijimas;
- (iv) balsavimo teisių įsigijimas;
- (v) sutarčių sudarymas;
- (vi) kiti būdai.

Konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 15 dalis taip pat atskirai įtvirtina ir kontrolės sąvoką, kurią taip pat apibrėžia dvejopai, t.y. kaip:

- (i) visokias iš įstatymų ar sandorių atsirandančias teises, kurios suteikia juridiniam ar fiziniam asmeniui galimybę daryti lemiamą įtaką ūkio subjekto veiklai, įskaitant nuosavybės teisę į visą ar dalį ūkio subjekto turto arba teisę naudoti visą ar dalį ūkio subjekto turto (Konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 15 dalies 1 punktas);
- (ii) visokias iš įstatymų ar sandorių atsirandančias teises, kurios suteikia juridiniam ar fiziniam asmeniui galimybę daryti lemiamą įtaką ūkio subjekto veiklai, įskaitant kitas teises, kurios leidžia daryti lemiamą įtaką ūkio subjekto organų sprendimams ar personalo sudėčiai (Konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 15 dalies 2 punktas).

Konkurencijos įstatymas taip pat atskirai įtvirtina ir lemiamos įtakos sąvokos apibrėžimą. Lemiamą įtaką yra apibrėžiama kaip padėtis, kai kontroliuojantis asmuo įgyvendina ar turi galimybę įgyvendinti savo sprendimus dėl kontroliuojamo ūkio subjekto ūkinės veiklos, organų sprendimų ar personalo sudėties (Konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 17 dalis).

Lietuvos mokslininkų darbuose analizuojant lemiamos įtakos sąvoką yra išsakyta nuomonė, kad „lemiamą įtaką“ reiškia mažiau nei teisinė kontrolė kontroliuojamo intereso prasme. To ir turi būti tikimasi, kadangi šio reglamentavimo tikslas reguliuoti operacijas, kurios gali sukurti koncentracijas tarp buvusių nepriklausomų subjektų ar jų dalių, net jeigu koncentracija nepasiektų tokio lygio, kad kompanijos formaliai taptų pagrindine ir antrine².

Atsižvelgiant į Konkurencijos įstatyme įtvirtintas koncentracijos ir kontrolės sąvokas, darytina išvada, kad Konkurencijos įstatymas neįtvirtina vieningos kontrolės, reiškančios koncentraciją Konkurencijos įstatymo prasme, sąvokos. Kontrolė Konkurencijos įstatymo prasme turėtų būti suvokiama kaip visokios iš įstatymų ar sandorių atsirandančios teisės, suteikiančios kontrolę įgyjančiam subjektui *galimybę* daryti *lemiamą įtaką* kontroliuojamo subjekto veiklai.

Lietuvos Respublikos Konkurencijos taryba (toliau tekste – Konkurencijos taryba) taip pat laikosi šios pozicijos ir yra pripažinusi koncentracija aplinkybes, kai tarp ūkio subjektų buvo tik ekonominiai ryšiai, kurie buvo pakankamas pagrindas konstatuoti galimybės daryti lemiamą įtaką kontroliuojamo subjekto veiklai įgijimu³.

² A. Banevičienė, Koncentracijos sampratos skirtumai remiantis Lietuvos ir Europos Bendrijos teisės normomis, reguliuojančiomis koncentracijas, Vilnius, Jurisprudencija, 2005, t. 72(64); P. 76.

³ LR Konkurencijos tarybos 2003 m. lapkričio 6 d. nutarimas Nr. 1S-125 dėl leidimo UAB „Litesko“; LR Konkurencijos tarybos 2003 m. gruodžio 18 d. nutarimas Nr. 1S-147 dėl leidimo UAB „Aibės mažmena“.

Taigi kontrolės įgijimas, reiškiantis koncentraciją Konkurencijos įstatymo prasme, apie kurią privalo būti pranešta Konkurencijos tarybai, visais atvejais bus tik tokios kontrolės įgijimas, kurios pagrindu kontrolę įgyjantis ūkio subjektas įgys *galimybę* daryti *lemiamą įtaką* kontroliuojamo subjekto *veiklai*.

Svarbu tai, kad Konkurencijos įstatymas įgyjamą kontrolę apibrėžia kaip kontroliuojančio subjekto galimybę daryti lemiamą įtaką, o lemiamos įtakos apibrėžime, įtvirtintame Konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 17 dalyje, lemiamą įtaką apibrėžia itin plačiai, t.y. kaip kontroliuojančio subjekto galimybę įgyvendinti savo sprendimus dėl kontroliuojamo ūkio subjekto ūkinės veiklos, organų sprendimų ar personalo sudėties.

Jeigu būtų remiamasi išimtinai lingvistiniu teisės aiškinimo metodu, akivaizdu, kad tokiu atveju būtų daroma išvada, jog lemiamą įtaką, tai yra iš esmės bet kokie kontroliuojančio subjekto veiksmai, kuriais jis gali kontroliuoti iš esmės visus kontroliuojamos įmonės veiksmus.

Toks įstatymo leidėjo sumanymas itin plačiai Konkurencijos įstatyme apibrėžti lemiamos įtakos sąvoką, ko gero, turėtų būti laikytinas kaip teisinės technikos netobulumas, tačiau negali būti absoliutinamas.

Pasitelkiant vien lingvistinį teisės aiškinimo metodą, aukščiau nurodytos Konkurencijos įstatymo nuostatos, apibrėžiančios lemiamos įtakos sąvoką, negalima. Minėta nuostata turi būti vertinama sistemiškai ne tik viso Konkurencijos įstatymo kontekste, tačiau taip pat turi būti įvertinamos Europos Sąjungos teisės aktuose įtvirtintos nuostatos, apibrėžiančios tiek lemiamos įtakos sąvoką, tiek kontrolės ir koncentracijos sąvokas.

Papildomai pažymėtina, kad Konkurencijos įstatymas nustato tam tikrus atvejus, kuomet yra laikoma, kad tarp banko ar kitos kredito įstaigos ir įmonės, kurios kontrolė yra įgyjama, nėra vykdoma koncentracija.

Būtent Konkurencijos įstatymo 10 straipsnio 5 dalyje yra nustatyta, jog laikoma, kad koncentracija nevykdoma, kai komerciniai bankai, kitos kredito įstaigos, vertybinių popierių viešosios apyvartos tarpininkai, kolektyvinio investavimo subjektai ar juos valdančios valdymo įmonės bei draudimo įmonės įsigyja 1/4 ar daugiau kitos įmonės akcijų, turėdami tikslą jas perleisti, jeigu nesinaudojama šių akcijų suteikiama balsavimo teise, ir šios akcijos perleidžiamos ne vėliau kaip per vienerius metus, ir ne vėliau kaip per vieną mėnesį po įsigijimo pateikiama informacija Konkurencijos tarybai. Jeigu finansų įstaigos, įsigijusios 1/4 ar daugiau kitos įmonės akcijų, nusprendžia nesilaikyti šioje dalyje nustatytų sąlygų, jos privalo pateikti pranešimą apie koncentraciją bendra tvarka.

Šio magistro darbo tyrimo objektui aukščiau nurodyta Konkurencijos įstatymo 10 straipsnio 5 dalies nuostata nėra aktuali, nes bankas ar kita kredito įstaiga sudarydama kreditavimo sutartį su kredito gavėju neįgyja kredito gavėjo akcijų, o tik įgyja kredito gavėjo kontrolę. Todėl plačiau minėta Konkurencijos įstatymo 10 straipsnio 5 dalies nuostata nebus aptariama.

Vien remiantis Konkurencijos įstatyme įtvirtintomis koncentracijos ir kontrolės sąvokomis, negalime identifikuoti, ar konkretus kontrolės įgijimas gali būti laikomas tokiu kontrolės įgijimu, kuris reiškia koncentraciją Konkurencijos įstatymo prasme. Tam yra būtina detalesnė Europos Sąjungos teisės aktų nuostatų analizė bei jų vertinimas atsižvelgiant į kiekvieną konkretų atvejį.

III. KONCENTRACIJOS KAIP KONTROLĖS ĮGIJIMO SĄVOKA, ĮTVIRTINTA EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖJE

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje yra įtvirtinta nuostata, kad „Europos Sąjungos teisės normos yra sudedamoji Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalis. Jeigu tai kyla iš sutarčių, kuriomis grindžiama Europos Sąjunga, Europos Sąjungos teisės normos taikomos tiesiogiai, o teisės normų kolizijos atveju jos turi viršenybę prieš Lietuvos Respublikos įstatymus ir kitus teisės aktus“ (Lietuvos Respublikos Konstitucinio akto dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje 2 straipsnis).

Konkurencijos įstatymas taip pat nustato, kad Konkurencijos taryba yra institucija, įgaliota taikyti Europos Sąjungos konkurencijos taisykles, kurių laikymosi priežiūra pagal Europos Sąjungos konkurencijos teisę pavedama nacionalinei konkurencijos institucijai (Konkurencijos įstatymo 47 straipsnio 1 dalis).

Todėl remiantis aukščiau nurodytomis Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir Konkurencijos įstatymo nuostatomis bei analizuojant tiek koncentracijos kaip kontrolės įgijimo sąvoką, tiek atskirai pačią kontrolės, kurios įgijimas reiškia koncentraciją, sąvoką, yra būtina ne tik atsižvelgti, tačiau ir vadovautis Europos Sąjungos teise.

Pagrindiniai Europos Sąjungos teisės šaltiniai analizuojant aukščiau nurodytas koncentracijos ir kontrolės sąvokas yra 2004 m. sausio 20 d. Europos Sąjungos Tarybos reglamentas (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės (toliau tekste – ES Susijungimų reglamentas) bei 2008 m. balandžio 16 d. ES Komisijos suvestinis pranešimas Nr. 2008/C 95/01 dėl jurisdikcijos pagal Europos Sąjungos Tarybos reglamentą (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės (toliau tekste – ES Komisijos pranešimas), kuriuo yra apibendrinama ES Komisijos bei Europos Teisingumo Teismo praktika dėl vykdomų koncentracijų bei kuris pateikia išaiškinimus dėl atskirų kontrolės įgijimo atvejų, kurie yra laikomi koncentracija, apie kurią būtina pranešti atitinkamoms institucijoms ir gauti leidimą vykdyti minėtas koncentracijas.

Todėl šiame magistro darbo skyriuje toliau bus aptariamos nurodytuose Europos Sąjungos teisės šaltiniuose įtvirtintos koncentracijos kaip kontrolės įgijimo bei kontrolės, kurios įgijimas reiškia koncentraciją, sąvokos.

III.I. Europos Sąjungos teisiniame reguliavime įtvirtintos koncentracijos ir kontrolės sąvokos

Analizuojant koncentracijos ir kontrolės sąvokas, kurios yra įtvirtintos Europos Sąjungos teisiniame reguliavime, remsimės ES Susijungimų reglamento nuostatomis, kuriose yra apibrėžiamos nurodytos sąvokos.

Visų pirma atkreiptinas dėmesys, kad ES Susijungimų reglamentas nustato, jog nei viena valstybė narė netaiko savo nacionalinės konkurencijos teisės aktų Europos Sąjungos mastu veikiančioms koncentracijoms (ES Susijungimų reglamento 21 straipsnio 3 dalis).

Kaip jau nurodyta šiame magistro darbe aukščiau, ES Susijungimų reglamento ir kitų Europos Sąjungos teisės aktų nuostatos yra privalomos aiškinant koncentracijos kaip kontrolės įgijimo sąvoką, nepaisant to, kad vykdoma koncentracija yra ne Europos Sąjungos, o nacionaliniu mastu.

Todėl atsižvelgiant į tai, kad šiame rašto darbe iš esmės yra nagrinėjama koncentracijos kaip kontrolės įgijimo sąvoka, ES Susijungimų reglamento ir kitų nagrinėtinų Europos Sąjungos teisės aktų nuostatos bus nagrinėjamos būtent koncentracijos kaip kontrolės įgijimo aiškinimo prasme, neatsižvelgiant į tai, ar galima koncentracija būtų Europos Sąjungos mastu ar nacionaliniu mastu.

Visų pirma pabrėžtina, kad ES Susijungimų reglamento 3 straipsnis apibrėžia koncentracijos sąvoką panašiai kaip ji yra apibrėžiama Konkurencijos įstatyme. Kaip ir Konkurencijos įstatyme, ES Susijungimų reglamente koncentracija apibrėžiama taip pat dvejopai, t.y.:

- (i) laikoma, kad koncentracija vykdoma, kai atsiranda ilgalaikių kontrolės pokyčių dėl dviejų ar daugiau anksčiau savarankiškų įmonių ar jų dalių susijungimo (ES Susijungimų reglamento 3 straipsnio 1 dalies a punktas);
- (ii) laikoma, kad koncentracija vykdoma, kai atsiranda ilgalaikių kontrolės pokyčių dėl įsigijimo, kai įmonę įsigijo vienas ar daugiau asmenų, kurie jau kontroliuoja bent vieną įmonę, arba kai įmonę įsigijo viena ar daugiau įmonių pirkdamos vertybinius popierius arba turta, sudarius sutartį arba kitomis priemonėmis, kurios leidžia tiesiogiai ar netiesiogiai kontroliuoti visą arba dalį vienos arba daugiau kitų įmonių (ES Susijungimų reglamento 3 straipsnio 1 dalies b punktas).

Kaip matyti iš aukščiau pateikiamų ES Susijungimų reglamento nuostatų, pagal ES Susijungimų reglamentą, taip pat kaip ir pagal Konkurencijos įstatymą, yra įtvirtintas pavyzdinis sąrašas teisių (aplinkybių), kurios laikomos sudarančiomis kontrolę,

reiškiančią koncentraciją tiek Europos Sąjungos teisės prasme, tiek Konkurencijos įstatymo prasme, apie kurią turi būti pranešama atitinkamai Europos Sąjungoje – Europos Sąjungos Komisijai (toliau tekste – ES Komisija), Lietuvos Respublikoje – Konkurencijos tarybai.

ES Susijungimų reglamento 3 straipsnio 2 dalyje yra detalizuojama ir kontrolės sąvoka, kuri apibrėžiama kaip susidedanti iš teisių, sutarčių arba kitų priemonių, kurios kiekviena atskirai arba visos kartu atsižvelgiant į teisės ar fakto aplinkybes, suteikia galimybę daryti *didelę* įtaką įmonei, ypač naudojantis:

- (i) nuosavybės teise arba teise naudotis visu arba dalimi įmonės turto (ES Susijungimų reglamento 3 straipsnio 2 dalies a punktas);
- (ii) teisėmis ir sutartimis, kurios daro didelę įtaką formuojant įmonės organus, balsuojant arba priimant sprendimus (ES Susijungimų reglamento 3 straipsnio 2 dalies b punktas).

Paminėtina, kad ES Susijungimų reglamentas taip pat nustato atvejus, kuomet kontrolės įgijimas nelaikomas koncentracijos atsiradimu, apie kurią turi būti pranešta.

Vienas iš tokių atvejų yra įtvirtintas ES Susijungimų reglamento 3 straipsnio 5 dalies a punkte, o būtent – kredito įstaigos, kitos finansinės įstaigos arba draudimo bendrovės, kurių įprastinė veikla yra sandorių sudarymas arba prekyba vertybiniais popieriais savo iniciatyva arba kitų iniciatyva, laikinai turi vertybinių popierių, kurių jos įsigijo įmonėje siekdamos juos perparduoti su sąlyga, kad jos nesinaudoja balsavimo teise dėl šių vertybinių popierių siekdamos daryti įtaką šios įmonės konkurenciniam elgesiui, arba su sąlyga, kad jos naudojasi tokiomis balsavimo teisėmis tik siekdamos perduoti visą arba dalį įmonės, arba jos turta, arba šiuos vertybinius popierius, ir su sąlyga, kad šis perdavimas įvyksta per vienerius metus nuo įsigijimo dienos; paprašius Komisija gali pratęsti šį laikotarpį, kai tokios įstaigos arba bendrovės gali įrodyti, kad perdavimo pagrindai nebuvo galima įvykdyti per nustatytą laikotarpį.

Aukščiau nurodytas ES Susijungimų reglamente įtvirtintas atvejis, kuomet kontrolės įgijimas nelaikomas koncentracija, šiame magistro darbe nėra aktualus, nes visais atvejais bankams ar kitoms kredito įstaigoms sudarant kreditavimo sutartis, bankai įgyja ilgalaikę kontrolę, t.y. daugiau nei vienerių metų laikotarpiui, nes pagal kreditavimo sutartis kredito grąžinimo terminas, kaip taisyklė, visada būna ilgesnis nei vieneri metai. Juolab, kad ir pats bankų ar kitų kredito įstaigų įgyjamos kontrolės pobūdis pagal kreditavimo sutartis nenulemia to, kad bankas ar kita kredito įstaiga įgyja kredituojamos įmonės vertybinius popierius.

Taigi apibendrinus ES Susijungimo reglamento nuostatas, darytina išvada, kad koncentracija, apie kurią turi būti pranešama įgaliotoms institucijoms, pačia bendriausia prasme yra vykdoma tuomet, kai atsiranda ilgalaikių kontrolės pokyčių dėl tam tikrų priemonių panaudojimo, kurios leidžia tiesiogiai arba netiesiogiai kontroliuoti visą arba dalį vienos arba daugiau kitų įmonių bei suteikia galimybę daryti *didele įtaką* formuojant įmonės organus, balsuojant arba priimant sprendimus.

III.II. Europos Sąjungos teisiniame reguliavime įtvirtintų koncentracijos ir kontrolės sąvokų aiškinimas

Kaip matyti iš ankstesniame skyriuje nurodytų ES Susijungimų reglamento nuostatų, tiek koncentracijos, tiek kontrolės sąvokos yra apibrėžtos pakankamai abstrakčiai, paliekant nemaža erdvės interpretacijoms, todėl norint detaliau išanalizuoti minėtas koncentracijos ir kontrolės sąvokas būtina detalesnė šių sąvokų analizė.

Kaip minėta, ES Komisija yra išleidusi ES Komisijos pranešimą, kuriuo yra apibendrinama ES Komisijos bei Europos Teisingumo Teismo praktika dėl vykdomų koncentracijų bei kuris pateikia išaiškinimus dėl atskirų kontrolės įgijimo atvejų, kurie yra laikomi koncentracija, apie kurią būtina pranešti atitinkamoms institucijoms ir gauti leidimą vykdyti minėtas koncentracijas.

Todėl tolimesnė koncentracijos ir kontrolės sąvokų analizė šiame magistro darbe bus grindžiama ES Komisijos pranešimu, kuris, kaip jau minėta, apibendrina ES Komisijos bei Europos Teisingumo Teismo praktiką dėl vykdomų koncentracijų bei pateikia šio magistro darbo temai esminę reikšmę turinčius koncentracijos ir kontrolės sąvokų išaiškinimus.

Visų pirma aptariant kontrolės, kaip esminės koncentracijos sąlygos, sąvoką, ES Komisijos pranešime yra nurodoma, kad kontrolę gali įsigyti tiek viena įmonė, veikdama atskirai, tiek kelios įmonės, veikdamos kartu (ES Komisijos pranešimo 11 punktas), taip pat, kad paprastai kontrolę įgyja asmenys, turintys kontrolę arba turintys teises, leidžiančias kontroliuoti pagal atitinkamas sutartis (ES Susijungimų reglamento 3 straipsnio 3 dalies a punktas) (ES Komisijos pranešimo 13 punktas).

ES Susijungimų reglamento 3 straipsnio 1 dalies b punkte ir 3 straipsnio 2 dalyje yra nustatyta, kad kontrolės objektas gali būti tiek viena, tiek daug įmonių – juridinių asmenų, tiek jų dalys, tokių subjektų turtas arba tik tokių subjektų turto dalis. Turto kontrolės įsigijimas gali būti koncentracija tik tuomet, jei šis turtas yra visa įmonė arba jos dalis, t.y. rinkoje dalyvaujantis verslas, kuriam galima aiškiai priskirti rinkos apyvartą⁴ (ES Komisijos pranešimo 24 punktas).

ES Komisijos pranešime taip pat, remiantis Europos Teisingumo Teismo praktika, yra, be kita ko, pabrėžiama, kad ES Susijungimų reglamento 3 straipsnio 2 dalyje kontrolė yra apibrėžiama kaip *galimybė* daryti lemiamą įtaką įmonei. Todėl nebūtina

⁴ ES Komisijos 2005 m. gruodžio 22 d. sprendimas byloje COMP/M. 3867 – *Vattenfall/Elsam and E2 Assets*.

įrodyti, kad tokia lemiamą įtaką iš teisų yra arba bus daroma. Tačiau galimybė pasinaudoti šia įtaka turi būti faktinė⁵ (ES Komisijos pranešimo 16 punktas).

Galimybė daryti lemiamą įtaką įmonei pagal ES Susijungimų reglamentą gali būti grindžiama teisėmis, sutartimis ar kitomis priemonėmis, atskirai arba kartu, atsižvelgiant tiek į *faktines*, tiek į *teisines* aplinkybes. Todėl koncentracija gali būti vykdoma teisiniu arba *de facto* pagrindu, ji gali būti vykdoma kaip vienvaldė arba bendroji kontrolė ir apimti visą arba dalį vienos arba daugiau įmonių (pagal ES Susijungimų reglamento 3 straipsnio 1 dalies b punktą) (ES Komisijos pranešimo 16 punktas).

Apibendrinus aukščiau išdėstyta, teigtina, kad įgyjama kontrolė turi suteikti *faktinę galimybę* daryti lemiamą įtaką kontroliuojamam ūkio subjektui, atsižvelgiant tiek į *faktines*, tiek į *teisines* aplinkybes. Tokiu būdu koncentracija taip pat gali būti vykdoma tiek *teisiniu*, tiek *de facto* pagrindu.

Kontrolė, be kitų galimų būdų, taip pat dažnai yra įgyjama sudarant sutartį. Tam, kad sutartimi būtų perduota kontrolė, sutartyje turi būti numatyta kitos įmonės valdymo ir išteklių kontrolė, taip pat tokios sutartys turi galioti labai ilgai (paprastai jose neturi būti numatyta sutarties perduodančios šalies galimybė pirma laiko nutraukti sutartį). Tik tokios sutartys gali lemti struktūrinius pokyčius⁶ (ES Komisijos pranešimo 18 punktas).

Tą patvirtinta ES Susijungimų reglamento 3 straipsnio 1 dalis, pagal kurią koncentracija apima tik veiksmus, lemiančius ilgalaikius dalyvaujančių įmonių kontrolės pokyčius (ES Komisijos pranešimo 7 punktas).

Todėl koncentracija gali būti vykdoma net ir tada, kai susitarimuose numatyta konkreti galiojimo pasibaigimo data, jei numatytas laikotarpis yra pakankamai ilgas, kad dėl jo įvyktų ilgalaikis dalyvaujančios įmonės kontrolės pokytis⁷ (ES Komisijos pranešimo 28 punktas).

Remiantis ankstesne ES Komisijos nuomone, buvo laikomasi pozicijos, kad ilgalaikė kontrolė yra laikomas toks laikotarpis, kuris yra ilgesnis nei treji metai⁸. Tačiau dabartinė ES Komisijos pozicija yra tokia, kad tam, jog kontrolė nebūtų laikoma ilgalaikė, iš esmės šios kontrolės būvimo laikotarpis neturėtų būti ilgesnis nei vieneri

⁵ Europos Teisingumo Teismo sprendimo byloje T-282/02 *Cementbouw prieš Komisiją* 58 punktas [2006 m.] Rink. p. II-319.

⁶ ES Komisijos 2005 m. liepos 20 d. sprendimas byloje COMP/M.3858 – *Lehman Brothers/SCG/Starwood/Le Meridien*; ES Komisijos sprendimas 2002 m. vasario 11 d. byloje COMP/M.2632 – *Deutsche Bahn/ECT International/United Depots/JV*.

⁷ ES Komisijos 2003 m. balandžio 30 d. sprendimas byloje COMP/M.2903 – *DaimlerChrysler/Deutsche Telekom/JV*; ES Komisijos 2002 m. vasario 11 d. sprendimas byloje COMP/M.2632 – *Deutsche Bahn/ECT International/United Depots/JV*; ES Komisijos 2005 m. liepos 20 d. sprendimas byloje COMP/M.3858 *Lehman Brothers/Starwood/Le Meridien*.

⁸ ES Komisijos 1994 m. kovo 28 d. sprendimas byloje IV/M.425 – *British Telecom/Santander*.

metai, t.y. ilgalaikė kontrolė yra laikoma tokia įgyta kontrolė, kurios būvimo laikotarpis yra ilgesnis nei vieneri metai⁹ (ES Komisijos pranešimo 34 punktas).

Taigi įgyjama kontrolė turi ne tik suteikti faktinę galimybę daryti lemiamą įtaką kontroliuojamam ūkio subjektui, tačiau tokia įgyjama kontrolė turi egzistuoti ilgą laikotarpį, kuris, remiantis ES Komisijos nuomone, turi būti ilgesnis nei vieneri metai. Kontrolės galiojimo termino sutartyje, kurios pagrindu yra įgyjama kontroliuojamos įmonės kontrolė, nurodymas iš esmės neturi reikšmės nustatant, ar toks kontrolės įgijimas gali būti laikomas koncentracija, jeigu šis terminas yra ilgesnis nei vieneri metai (būtina atsižvelgti į tą faktą, kad minėtas ilgesnis nei vienerių metų laikotarpis konkrečiu atveju gali būti laikomas nepakankamu).

Kontrolė gali būti įgyjama ne tik akcijų įsigijimu, balsavimo teisės perleidimo sutartimis, bet ir kitomis priemonėmis, nebūtinai susijusiomis su kontrolės *de jure* įgijimu – kontrolės įgijimą gali lemti vien tik ekonominiai santykiai ar kitokios priemonės, kuriomis įgyjama *de facto* kontrolė (ES Komisijos pranešimo 20-21 punktai). Esminę reikšmę visada turi tai, ar turima kontrolė yra lemiamą, nepriklausomai nuo to, ar ji yra *de jure* ar *de facto* (ES Komisijos pranešimo 22 punktas).

ES Komisijos pranešime yra atskirai pateikiami *de facto* kontrolės dėl ekonominės priklausomybės įgijimo pavyzdžiai. Tai yra atvejai, kai su tiekėjais ar klientais sudaromos labai svarbios ilgalaikės tiekimo sutartys arba suteikiami kreditai, kurie kartu su struktūriniais ryšiais leidžia daryti lemiamą įtaką¹⁰. Šiuo ir kitais panašaus pobūdžio atvejais ES Komisija atidžiai nagrinėja, ar šių ekonominių ir kitokių ryšių derinio pakanka, kad dėl jų atsirastų ilgalaikių kontrolės pokyčių¹¹ (ES Komisijos pranešimo 20 punktas).

Taigi ES Komisija konkrečiai išskiria vieną iš konkrečių galimų kontrolės įgijimo būdų – kredito suteikimą, kuris kartu su struktūriniais ryšiais leidžia daryti lemiamą įtaką. Šiame magistriniame darbe būtent ir yra nagrinėjama, ar banko ar kitos kredito įstaigos kredito suteikimas kredito gavėjui gali bankui ar kitai kredito įstaigai suteikti kontrolę, kuri reiškia koncentraciją, apie kurios vykdymą pagal galiojančius teisės aktus yra privaloma pranešti įgaliotoms institucijoms.

⁹ ES Komisijos 2001 m. gruodžio 20 d. sprendimas byloje M.2389 – *Shell/DEA*; ES Komisijos 2002 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje M.2854 – *RAG/Degussa*.

¹⁰ ES Komisijos 1997 m. sausio 22 d. sprendimas byloje IV/M.794 – *Coca-Cola/Amalgamated Beverages GB*; ES Komisijos 1993 m. liepos 28 d. sprendimas byloje IV/ ECSC.1031 – *US/Sollac/Bamesa*; ES Komisijos 1995 m. rugpjūčio 23 d. sprendimas byloje IV/M.625 – *Nordic Capital/Transpool*; ES Komisijos 1996 m. kovo 27 d. sprendimas byloje IV/M.697 – *Lockheed Martin Corporation/Loral Corporation*.

¹¹ ES Komisijos 1992 m. rugsėjo 25 d. sprendimas byloje IV/M.258 – *CCIE/GTE*.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą, darytina išvada, kad banko ar kitos kredito įstaigos kredito suteikimas visais atvejais bankui ar kitai kredito įstaigai suteiks kontrolę kredito gavėjo atžvilgiu, jei toks kredito suteikimas bankui ar kitai kredito įstaigai kartu su struktūriniais ryšiais leis daryti lemiamą įtaką kredito gavėjui.

Be aukščiau nurodytų kontrolės požymių: galimybės daryti lemiamą įtaką bei įgytos kontrolės ilgalaikio galiojimo, ES Komisijos pranešime yra išskiriamas dar vienas įgytos kontrolės požymis, t.y. nurodoma, jog sutartimis taip pat gali būti įsigyjama bendroji kontrolė, jei ir turto savininkas, ir valdymą kontroliuojanti įmonė turi *veto* teisę priimant strateginius verslo sprendimus¹² (ES Komisijos pranešimo 18 punktas).

Tas pats yra nurodyta ir ES Komisijos pranešimo 54 punkte (o taip pat ir 62 punkte – bendrosios kontrolės atvejais), kad kontrolė gali pasireikšti ne tik pozityviai (kaip galimybė priimti strateginius sprendimus įmonėje), tačiau ir negatyviai – t.y. galimybė tokius sprendimus blokuoti (negatyvioji kontrolė).

Taigi, kaip nurodyta, kontrolė gali pasireikšti tiek pozityviai, tiek negatyviai. Be to, kontrolė gali būti tiek vienvaldė, tiek bendroji.

Vienvaldė kontrolė yra įgyjama tais atvejais, kai viena įmonė gali daryti lemiamą įtaką kitai įmonei. Tokia vienvaldė kontrolė gali būti skirstoma į vienvaldę kontrolę, kai kontrolę turinti įmonė gali priimti strateginius komercinius, su įmone susijusius, sprendimus, taip pat į nepalankią vienvaldę kontrolę, kai strateginius įmonės sprendimus gali vetuoti tik vienas akcininkas, bet tas pats akcininkas neturi teisės primesti tokių sprendimų (ES Komisijos pranešimo 54 punktas).

Nepalankios vienvaldės kontrolės atveju vienas akcininkas turi tiek pat įtakos, kiek paprastai turi keli bendrai kontroliuojantys akcininkai, t.y. jis turi teisę blokuoti strateginius sprendimus. Šiuo atveju, priešingai nei bendrosios kontrolės atveju, nėra kitų akcininkų, kurie turėtų tokią pat įtaką, todėl nepalankios vienvaldės kontrolės teisę turintis akcininkas nebūtinai turi bendradarbiauti su kitais akcininkais priimdamas sprendimus dėl strateginių kontroliuojamos įmonės veiksmų. Kadangi dėl tokio akcininko bendrovė gali patekti į aklavietę, todėl toks akcininkas įgyja lemiamą įtaką pagal ES Susijungimų reglamento 3 straipsnio 2 dalį ir, atitinkamai, kontrolę, kaip ji apibrėžta ES Susijungimų reglamente (ES Komisijos pranešimo 54 punktas).

Nors aukščiau nurodytose ES Komisijos pranešimo nuostatose kaip kontrolę įgijęs subjektas yra nurodomas „akcininkas“, tačiau minėtos ES Komisijos pranešimo nuostatos yra taikomos ir tais atvejais, kuomet kontrolę įgyja ne akcininkas, tačiau kitas subjektas,

¹² ES Komisijos 2005 m. liepos 20 d. sprendimas byloje COMP/M.3858 – *Lehman Brothers/SCG/Starwood/Le Meridien*; ES Komisijos 1992 m. balandžio 28 d. sprendimas byloje IV/M.126 – *Accor/Wagon-Lits*.

pvz. bankas ar kita kredito įstaiga, kuri turi tokio pobūdžio kontrolę, kaip ji nurodyta ES Komisijos pranešimo 54 punkte.

Papildomai pažymėtina ir tai, kad vienvaldė kontrolė gali būti įgyjama tiek *de jure*, tiek ir (arba) *de facto* (ES Komisijos pranešimo 55 punktas).

Nepalanki vienvaldė kontrolė, kuri reikšmingiausia iš dviejų vienvaldės kontrolės rūšių šio magistro darbo tyrimo apimtyje, be kita ko, įgyjama *de jure* ir tada, jeigu priimant strateginius sprendimus būtina kvalifikuotoji balsų dauguma, kuri faktiškai suteikia *veto* teisę tik vienam akcininkui, neatsižvelgiant į tai, ar jis yra stambusis ar smulkusis akcininkas¹³ (ES Komisijos pranešimo 58 punktas).

Taigi, atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą, darytina išvada, kad nepalankia vienvalde kontrole gali būti laikoma tokia kontrolė, kuri faktiškai suteikia *veto* teisę tik vienam kontroliuojančiam subjektui blokuoti strateginius kontroliuojamos įmonės valdymo sprendimus, neatsižvelgiant į kitus šio kontroliuojančio subjekto teisinį statusą kontroliuojamoje įmonėje lemiančius veiksnius.

Taip pat, kaip minėta, vienvaldė kontrolė gali būti įgyjama ir *de facto*. Visų pirma tokia kontrolė gali būti suprantama, kai yra labai tikėtina, jog akcininkas per akcininkų susirinkimus turės balsų daugumą dėl jo turimų akcijų ir pagal akcininkų dalyvavimo ankstesnių metų akcininkų susirinkimuose patirtį¹⁴ (ES Komisijos pranešimo 59 punktas).

Analizuojant bendrosios kontrolės atvejus, visų pirma pasakytina, kad įmonė laikoma kaip kontroliuojama bendrai, jei dvi ar daugiau įmonių arba asmenų gali daryti lemiamą įtaką kitai įmonei. Ši lemiamą įtaką paprastai reiškia kontroliuojančio subjekto galimybę blokuoti veiksmus, nustatančius įmonės komercinę strategiją. Skirtingai nei yra vienvaldės kontrolės atveju, kai teisė priimti strateginius sprendimus įmonėje suteikiama konkrečiam akcininkui, bendrai kontroliuojant ūkio subjektą, yra galimybė patekti į aklavietę, nes kontrolę turintis subjektas gali atmesti siūlomus strateginius sprendimus. Todėl visi subjektai, turintys įmonės kontrolę, turi susitarti, nustatydami įmonės verslo politiką, ir bendradarbiauti¹⁵ (ES Komisijos pranešimo 62 punktas).

¹³ ES Komisijos 2004 m. rugpjūčio 20 d. sprendimas byloje COMP/M.3537 – *BBVA/BNL*; ES Komisijos 2005 m. balandžio 27 d. sprendimas byloje M.3768 – *BBVA/BNL*; ES Komisijos 2003 m. liepos 29 d. sprendimas byloje M.3198 – *VW-Audi/VW-Audi Vertriebszentren*; ES Komisijos 2002 m. gegužės 8 d. sprendimas byloje COMP/M.2777 – *Cinven Limited/Angel Street Holdings*; ES Komisijos 1992 m. rugsėjo 25 d. sprendimas byloje IV/M.258 – *CCIE/GTE*; ES Komisijos 2005 m. rugsėjo 30 d. sprendimas byloje COMP/M.3876 – *Diester Industrie/Bunge/JV*.

¹⁴ ES Komisijos 1993 m. rugpjūčio 3 d. sprendimas byloje IV/M.343 – *Société Générale de Belgique/Générale de Banque*; ES Komisijos 2004 m. kovo 12 d. sprendimas byloje COMP/M.3330 – *RTL/M6*; ES Komisijos 1991 m. gruodžio 19 d. sprendimas byloje IV/M.159 – *Mediobanca/Generali*.

¹⁵ Europos Teisingumo Teismo sprendimo byloje T-282/02 *Cementbouw prieš Komisiją* 42, 52, 67 punktai [2006 m.] Rink. p. II-319.

Nagrinėjant bendrosios kontrolės įgyjimo atvejus, kaip ir vienvaldės kontrolės atveju, bus analizuojama ir bendrosios kontrolės įgyjimas, kuris gali būti tiek *de jure*, tiek *de facto* (ES Komisijos pranešimo 63 punktą). Todėl tos pačios taisyklės kartu bus sistemiškai taikomos ir vienvaldės kontrolės įgyjimui atitinkamai tiek *de jure*, tiek *de facto* atvejais.

Pažymėtina, jog negatyvioji kontrolė dažniausiai pasireiškia būtent bendrosios kontrolės atveju, kai įmonę kontroliuoja keli subjektai, kurie turi susitarti dėl kontrolės, kadangi kiekvienas iš jų gali blokuoti sprendimų priėmimą. Negatyvioji kontrolė gali pasireikšti tiek *de jure* (pvz.: turėjimas akcininkų susirinkime pakankamai balsų, suteikiančių teisę vetuoti atitinkamus strateginius sprendimus (veto teisė) ir pan.), tiek *de facto*, kai sprendimai derinami su kitu ūkio subjektu dėl ekonominės priklausomybės nuo to ūkio subjekto ar esant kitoms priežastims, dėl kurių sprendimų nederinimas galėtų atnešti nepageidaujamas pasekmes.

ES Komisijos pranešime 65-73 punktuose atskirai yra nurodyti atvejai, kuomet kontroliuojančio asmens įgyjamos *veto* teisės yra laikomos tokia kontrole, kuomet įgyjant minėto pobūdžio kontrolę yra vykdoma koncentracija, apie kurią turi būti pranešama atitinkamoms institucijoms, kurios turi suteikti leidimą vykdyti minėto pobūdžio koncentraciją.

Vienas iš įmonės bendrosios kontrolės pavyzdžių, kuris yra pateikiamas ES Komisijos pranešime, tai tokia padėtis, kai smulkieji akcininkai turi papildomų teisių, kurios leidžia jiems vetuoti bendrosios įmonės prekybinės veiklos strategijai reikšmingus sprendimus¹⁶ (ES Komisijos pranešimo 65 punktą).

ES Komisijos pranešime yra pabrėžiama, kad šios veto teisės turi būti susijusios su strateginiais sprendimais dėl bendrosios įmonės verslo politikos. Veto teisės, suteikiančios bendrąją kontrolę, *paprastai* apima sprendimus ir tokius klausimus kaip biudžetas, verslo planas, didelės investicijos ar aukščiausio lygio vadovų paskyrimas. Teisės kontroliuoti įmonę įgyjimas nereikalauja, kad ją įgyjantis subjektas turėtų teisę naudotis lemiamą įtaka sprendžiant kasdienes įmonės reikalus. Svarbiausia, kad būtų galima pasinaudoti veto teise sprendžiant strateginius įmonės veiklos klausimus bei pakanka, kad yra galimybė naudotis tokia įtaka ir kad apskritai yra veto teisės, o faktinio naudojimosi savo lemiamo sprendimo įtaka nustatymas konkrečiu atveju nėra būtinas (ES Komisijos pranešimo 66-67 punktai).

¹⁶ Europos Teisingumo Teismo sprendimas byloje T 2/93, *Air France prieš Komisiją*, [1994] Rink. II-323; ES Komisijos 1991 m. gegužės 3 d. sprendimas byloje IV/M.010 – *Conagra/Idea*.

Taip pat svarbu paminėti, kad tam, jog kontroliuojantis subjektas įgytų teisę kontroliuoti įmonę, jam nebūtina turėti visų aukščiau paminėtų veto teisių, o gali pakakti keleto arba net vienos veto teisės. ES Komisijos pranešime taip pat pažymima, kad ar taip yra, ar ne, priklauso nuo konkretaus pačių veto teisių turinio, taip pat nuo šių teisių svarbos konkrečiam įmonės verslui (ES Komisijos pranešimo 68 punktas).

ES Komisija, išskirdama minėtas sritis, kuriose kontroliuojančiam subjektui turint veto teises, yra įgyjama įmonės kontrolė, papildomai detalizuoja kontrolės pobūdį aukščiausio lygio vadovų paskyrimo ir biudžeto nustatymo klausimais bei nurodo, kad veto teisės minėtose srityse yra labai svarbios, taip pabrėždama ypatingą kontrolės lygį blokuojant kontroliuojamos įmonės sprendimus aukščiau nurodytais klausimais (ES Komisijos pranešimo 69 punktas).

ES Komisijos pranešime yra papildomai paaiškinama, kad tiek sprendimai susiję su aukščiausio lygio vadovų paskyrimu, tiek su biudžeto tvirtinimu, suteikia teisę kontroliuojančiam subjektui teisę pasinaudoti lemiamą įtaką nustatant įmonės prekybos politiką, veiklą bei galimas investicijas. Nuo biudžeto nustatymo priklauso tiek pačios įmonės veikla, tiek ypatingai galimos investicijos, todėl tai neabejotinai suteikia teisę kontroliuojančiam subjektui pasinaudoti lemiamą įtaką (ES Komisijos pranešimo 69 punktas).

Priešingai nei sprendimai susiję su aukščiausio lygio vadovų paskyrimu ir biudžeto tvirtinimu, sprendimai dėl verslo plano bei investicijų, yra mažiau laikomi suteikiančiais kontroliuojančiam subjektui galimybę daryti lemiamą įtaką nustatant įmonės prekybos politiką bei veiklą (ES Komisijos pranešimo 70-71 punktai).

Jei verslo plane yra išsamiai aptariami kontroliuojamos įmonės tikslai ir priemonės tiems tikslams pasiekti, tokiu atveju veto teisė užprotestuoti tokį verslo planą gali būti pakankama nustatant kontrolės faktą. Tačiau priešingai, jeigu verslo plane yra pateikiami tik bendri teiginiai apie bendrosios įmonės verslo tikslus, veto teisė negalėtų būti laikoma kaip pakankama nustatant kontrolės būvimo faktą, o būtų laikoma tik viena iš sudedamųjų dalių įvertinant bendrosios kontrolės būvimo faktą (ES Komisijos pranešimo 70 punktas).

Tas pats pasakytina ir apie investicijas, kuomet ne visos investicijos nulemia įmonės prekybos politiką ir veiklą. Veto teisės priimant sprendimą dėl investicijų svarba visų pirma priklauso nuo investicijų sumos, kuriai pritarti turi kontroliuojantis subjektas, ir, antra, nuo to, kiek tos investicijos yra svarbios toje rinkos dalyje, kurioje veikia kontroliuojama įmonė. Vis dėl to reiktų kiekvienu konkrečiu atveju analizuoti rinkas, ar jose investicijos yra svarbios įmonės elgesiui rinkoje ir būtent tai gali nulemti

kontroliuojamos įmonės prekybos politiką ir veiklą (ES Komisijos pranešimo 71 punktas).

Taigi, remiantis aukščiau išdėstytais teiginiais, tam tikrais atvejais dėl verslo plano abstraktumo ar mažos investicijų sumos bei jų mažos svarbos toje rinkos dalyje, kurioje veikia įmonė, jos taip pat gali nulemti tik kasdienę įmonės veiklą, kas taip pat nėra laikoma pakankama kontrole, dėl kurios yra vykdoma koncentracija, apie kurią reikia pranešti įgaliotoms institucijoms.

Be visų aukščiau nurodytų veto teisių, taip pat gali egzistuoti ir kitų veto teisių, susijusių su konkrečiais sprendimais, kurie svarbūs konkrečioje kontroliuojamos įmonės rinkoje, kaip antai sprendimų dėl tam tikrų technologijų, kurias įmonė turėtų naudoti savo veikloje, priėmimo, kai technologija – svarbiausias dalykas kontroliuojamos įmonės veiklai. Tokiose rinkose veto teisė priimant sprendimą dėl naujų produktų gamybos įdiegimo taip pat gali būti svarbiu veiksniumi nustatant kontrolės faktą (ES Komisijos pranešimo 72 punktas).

Taigi apibendrinus aukščiau nurodytas Europos Sąjungos teisės nuostatas, darytina išvada, kad kiekvienu konkrečiu atveju turi būti analizuojama kokio lygio negatyviają kontrolę tiek vienu, tiek kitu atveju suteikia tam tikra sutartis kontrolę įgyjančiam subjektui, tačiau veto teisė, nesusijusi nei su strategine prekybos politika, nei su aukščiausio lygio vadovybės skyrimu, nei su biudžetu ar verslo planu, negali būti laikoma suteikiančia teisę jos turėtojui kontroliuoti įmonę¹⁷ (ES Komisijos pranešimo 73 punktas).

Bendroji kontrolė, anot ES Komisijos, labai retais atvejais kaip kolektyviniai veiksmai atsiranda ir *de facto*, jeigu kontroliuojančių subjektų bendri interesai tokie svarbūs, kad jie nesiimtų veiksmų vieni prieš kitus, pasinaudodami teisėmis, susijusiomis su kontroliuojama įmone (ES Komisijos pranešimo 76 punktas).

Tokiam abiejų kontroliuojančių subjektų interesų bendrumui būdinga labai didelė jų tarpusavio priklausomybė siekiant strateginių kontroliuojamos įmonės tikslų. Dažniausiai taip yra tuo atveju, kai kiekvieno kontroliuojančio subjekto indėlis į kontroliuojamos įmonės veiklą yra ypač svarbus (pvz. ypatingos technologijos, vietos praktinė patirtis ar tiekimo susitarimai)¹⁸. Tokiu atveju kontroliuojantys subjektai gali blokuoti kontroliuojamos įmonės strateginius sprendimus ir sėkmingai valdyti kontroliuojamą įmonę tik sutardamos dėl tokių strateginių sprendimų, net jei joms nėra aiškiai suteiktos

¹⁷ ES Komisijos 1993 m. kovo 19 d. sprendimas byloje IV/M.295 – *SITA-RPC/SCORI*.

¹⁸ ES Komisijos 2001 m. liepos 3 d. sprendimas byloje COMP/JV.55 *Hutchison/RCPM/EC*; ES Komisijos 1995 m. rugsėjo 20 d. sprendimas byloje IV/M.553 – *RTL/Veronica/Endemol*.

veto teisės. Todėl kontroliuojantys subjektai visais atvejais turės bendradarbiauti¹⁹ (ES Komisijos pranešimo 77 punktą).

Analogiška padėtis gali susiklostyti ne tik dėl kontroliuojančių subjektų turimos bendros *de facto* kontrolės, tačiau ir tais atvejais, kai vienas kontroliuojantis subjektas labai priklauso nuo kito kontroliuojančio subjekto. ES Komisija pateikia pavyzdį, kai kontroliuojama įmonė ekonomiškai ir finansiškai priklauso nuo vieno kontroliuojančio subjekto arba kai tik vienas kontroliuojantis subjektas turi būtinos praktinės patirties ir yra svarbus kontroliuojamos įmonės veiklai, o kitas kontroliuojantis subjektas yra tik investuotojas²⁰ (ES Komisijos pranešimo 78 punktą).

Tokiomis aplinkybėmis jis negalės primesti savo nuomonės, tačiau galės blokuoti strateginius sprendimus, todėl abu kontroliuojantys subjektai privalės nuolat bendradarbiauti. Dėl to bendroji kontrolė vykdoma *de facto* yra svarbesnė ir viršesnė už vien tik *de jure* vertinimą, pagal kurį vienvaldė kontrolė būtų priskirta vienam iš kontroliuojančių subjektų (ES Komisijos pranešimo 78 punktą).

Atskirai ES Komisija pažymi, kad apskritai lėšų investuotojų (ar kreditorių) bendras suinteresuotumas gauti investicijų grąžą neįrodo interesų bendrumo, pagal kurį galima nustatyti *de facto* bendrąją kontrolę (ES Komisijos pranešimo 79 punktą).

Todėl, kaip jau ne kartą buvo nurodyta, kiekvieną situaciją reikia vertinti atsižvelgiant į konkretų atvejį ir aplinkybes, nes vien kreditoriaus ir kredito gavėjo bendras suinteresuotumas gauti investicijų grąžą neįrodo interesų bendrumo ir savaime nereiškia *de facto* kontrolės.

Atskiriant bendrąją kontrolę nuo vienvaldės, ES Komisija yra pažymėjusi, kad tam, jog būtų nustatyta bendroji įmonės kontrolė, vienas kontroliuojantis subjektas negali turėti lemiamo balso, nes tokia bendrovės turėtų vienvaldę kontrolę. Tačiau jei šis lemiamas balsas praktiškai nėra labai svarbus ir veiksmingas, bendroji kontrolė vis dėlto gali būti nustatyta (ES Komisijos pranešimo 82 punktą).

ES Susijungimų reglamentas taip pat apima ne tik veiksmus, dėl kurių įsigyjama vienvaldė ar bendroji kontrolė, bet ir veiksmus, dėl kurių pasikeičia kontrolės kokybė. Visų pirma kontrolės kokybė pasikeičia, jei vienvaldė kontrolė paverčiama bendrąja kontrole; tuomet, anot ES Komisijos, šis pokytis lemia koncentraciją. Antra, kontrolės kokybė taip pat pasikeičia, kai pakinta bendrosios kontrolės tvarka iki ir po sandorio, jei

¹⁹ Europos Teisingumo Teismo sprendimo byloje T-282/02 *Cementbouw prieš Komisiją* 42, 52, 67 punktai [2006 m.] Rink. p. II-319.

²⁰ ES Komisijos 1997 m. rugsėjo 22 d. sprendimas byloje IV/M. 967 – *KLM/Air UK*; ES Komisijos 2006 m. vasario 13 d. sprendimas byloje COMP/M.4085 – *Arcelor/Oyak/Erdemir*.

akcininkų (kontroliuojančių subjektų) padaugėja arba pasikeičia iki tol buvę kontroliuojantys subjektai (ES Komisijos pranešimo 83 punktas).

Tačiau jei nepalanki vienvaldė kontrolė pakeičiama palankia, anot ES Komisijos, kontrolės kokybė nepasikeičia. Toks pokytis, anot ES Komisijos, nepaveikia nei pasikeitusių nepalankią kontrolę turinčių kontroliuojančių subjektų paskatų, nei kontrolės struktūros pobūdžio, nes kontroliuojantis subjektas neprivalėjo bendradarbiauti su konkrečiais kontroliuojančiais subjektais, kai turėjo nepalankią kontrolės teisę (ES Komisijos pranešimo 83 punktas).

Apie vienvaldės kontrolės pakeitimą bendraja būtina pranešti atitinkamoms institucijoms, nes tai yra bendrosios įmonės kontrolės kokybės pokytis. Visų pirma, kontroliuojamos įmonės veikloje pradeda dalyvauti naujas kontroliuojantis subjektas. Antra, dėl naujai įsigytos kontrolės kontroliuojamoji įmonė tampa bendraja įmone ir tai labai pakeičia kito kontroliuojančio subjekto padėtį pagal ES Susijungimų reglamentą: ateityje šis kontroliuojantis subjektas turės atsižvelgti į vieno ar kelių kitų kontroliuojančių subjektų interesus ir nuolat bendradarbiauti su naujuoju kontroliuojančiu subjektu (ES Komisijos pranešimo 86 punktas).

Būtina taip pat pranešti įgaliotoms institucijoms ir tuo atveju, kai bendrai kontroliuojamos įmonės veikloje pradeda dalyvauti naujas kontroliuojantis subjektas – prisidėdamas prie jau kontroliuojančių subjektų arba pakeisdamas vieną iš jų – nepaisant to, kad tokia įmonė buvo bendrai kontroliuojama ir prieš tokį veiksmą, ir po jo²¹. Toks pranešimas yra būtinas visų pirma dėl to, kad šiuo atveju įmonės veikloje taip pat pradeda dalyvauti naujas kontroliuojantis subjektas, įsigijęs bendrosios įmonės kontrolę. Antra, bendrosios įmonės kontrolės kokybė nustatoma pagal visus kontroliuojančius subjektus (ES Komisijos pranešimo 87 punktas).

Europos Teisingumo Teismas analizuodamas bendrąją kontrolę yra išaiškinęs, kad bendrajai kontrolei būdinga tai, jog bendrai įmonę kontroliuojantys akcininkai privalo atsižvelgti į vienas kito interesus ir bendradarbiauti nustatydami strateginius bendrosios įmonės veiksmus, nes visi akcininkai turi teisę blokuoti strateginius sprendimus²².

Kadangi banko ar kitos kredito įstaigos kontrolės įgijimas kredito gavėjo atžvilgiu sudarant kreditavimo sutartį yra specifinis negatyvios kontrolės įgijimo atvejis, todėl tolimesniuose šio magistro darbo skyriuose bus analizuojamas banko ar kitos kredito įstaigos negatyvios kontrolės įgijimas kredito gavėjo atžvilgiu, remiantis šiame ir

²¹ ES Komisijos 2004 m. gruodžio 9 d. sprendimas byloje COMP/M.3440 – *ENI/EDP/GdP*.

²² Europos Teisingumo Teismo sprendimo byloje T-282/02 *Cementbouw prieš Komisiją* 67 punktas [2006 m.] Rink. p. II-319.

ankstesniuose skyriuose išdėstytais teiginiais apie koncentraciją ir kontrolės įgijimą tiek vienvaldės, tiek bendrosios kontrolės atvejais.

Apibendrinus šiame skyriuje nurodytus teiginius, nors aukščiau nurodytose srityse, t.y. strateginėje prekybos politikoje, aukščiausio lygio vadovybės skyrime, biudžeto nustatyme, verslo plano tvirtinime bei investicijose (su nurodytomis išlygomis), įgyjama kontrolė, anot ES Komisijos, yra pagrindinis indikatorius, rodantis ar minėtose srityse įgyta negatyvioji kontrolė suteikia teisę kontroliuojančiam subjektui daryti lemiamą įtaką įmonės veiklai, tačiau visais atvejais turi būti atsižvelgiama į konkrečias aplinkybes, turinčias reikšmę įgyjamos kontrolės lygiui bei vykdomos koncentracijos fakto nustatymui.

IV. BANKO AR KITOS KREDITO ĮSTAIGOS ĮGYJAMOS KONTROLĖS SUDARANT KREDITAVIMO SUTARTIS SPECIFIŠKUMAS

Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas nustato, kad kreditavimo sutartimi bankas ar kita kredito įstaiga (kreditorius) įsipareigoja suteikti kredito gavėjui sutartyje nustatyto dydžio ir nustatytomis sąlygomis pinigines lėšas (kreditą), o kredito gavėjas įsipareigoja gautą sumą grąžinti kreditoriui ir mokėti palūkanas (Civilinis kodeksas 6.881 str. 1 d.).

Taip pat Civilinis kodeksas nustato, kad šalys turi teisę laisvai sudaryti sutartis ir savo nuožiūra nustatyti tarpusavio teises bei pareigas, taip pat sudaryti ir šio kodekso nenumatytas sutartis, jeigu tai neprieštarauja įstatymams (Civilinis kodeksas 6.156 str. 1 d.).

Taigi kreditavimo sutartyse gali būti numatytos bet kokios bankui ar kitai kredito įstaigai suteikiamos teisės, leidžiančios bankui ar kitai kredito įstaigai kontroliuoti esminių kredito gavėjo veiklai sprendimų priėmimą.

Kreditavimo sutartyse dažniausiai sutinkamos veto teisės, kurios remiantis ankstesniuose šio magistro darbo skyriuose nurodytais teiginiais, suteikia bankui ar kitai kredito įstaigai negatyviąją kontrolę kredito gavėjo atžvilgiu, kuomet be banko išankstinio sutikimo kredito gavėjas negali priimti atitinkamų sprendimų ar atlikti tam tikrų veiksmų.

Išanalizavus ūkio subjektų (kredito gavėjų) sudaromų kreditavimo sutarčių bendrąsias nuostatas, matyti, kad dažniausiai kreditavimo sutartyse yra nustatomos tokios bankams ar kitoms kredito įstaigoms suteikiamas veto teisės, suteikiančios bankui ar kitai kredito įstaigai kontrolę kredito gavėjo atžvilgiu priimant žemiau nurodytus sprendimus, t.y. kredito gavėjas be banko ar kitos kredito įstaigos, suteikusių kredito gavėjui kreditą, sutikimo privalo ir/arba neturi teisės:

- (i) prisiimti jokių įsipareigojimų trečiųjų asmenų atžvilgiu pagal garantijų, laidavimo, hipotekos ar kilnojamo turto įkeitimo ar kitokias panašaus pobūdžio sutartis;
- (ii) didinti savo prievolės ar įsipareigojimus (įskaitant prisiimant naujus) kitiems bankams, institucijoms ar asmenims pagal kreditų, laidavimo ar garantijų ar kitas panašias sutartis;
- (iii) sudaryti jungtinės veiklos, pelno pasidalijimo, procentinio atlyginimo už naudojimąsi turtu ar teisėmis ar panašias sutartis, pagal kurias kredito gavėjo pajamos ar pelnas būtų arba galėtų būti pasidalijami su kitu asmeniu;

- (iv) parduoti, dovanoti, išnuomoti, suteikti panaudai ir kitaip perleisti įkeistą ar numatomą įkeisti turta, taip pat įkeisti ar kitaip jį suvaržyti;
- (v) iš esmės pakeisti veiklos pobūdį, perduoti ir kitaip perleisti tretiesiems asmenims ar suvaržyti kita forma kredito gavėjo verslo (įmonės) ar jo dalį, vykdyti reorganizavimą, likvidavimą, keisti savo pavadinimą (vardą), perleisti turimą prekių ir paslaugų ženklą, mažinti nuosavą kapitalą bei duoti šiems veiksmams leidimą, ir jiems pritarti;
- (vi) neprisiimti jokių įsipareigojimų pagal kredito, lizingo, pirkimo-pardavimo išsimokėtinai ar kitokio finansavimo sutartis, sudaromas su kitais juridiniais ar fiziniais asmenimis, išskyrus ketinamus prisiimti įsipareigojimus, apie kuriuos kredito gavėjas raštu informavo banką iki kreditavimo sutarties sudarymo;
- (vii) sudaryti valdymo sutarties ar panašaus susitarimo, pagal kuriuos jo verslui ar veiklai vadovautų kitas asmuo, įskaitant dukterines ar susijusias įmones;
- (viii) steigti jokių dukterinių bendrovių, duoti kreditus ar padėti depozitus (indėlius) (išskyrus įprastinės ūkinės veiklos metu komerciniuose bankuose padedamus depozitus (indėlius) ir investavimą į investicinio pobūdžio trumpalaikius likvidžius vertybinius popierius, įsigyjamus tik tam, kad būtų panaudotos laisvos lėšos) ir investuoti į kitas įmones, įskaitant dukterines ar susijusias įmones;
- (ix) vykdyti susijungimus, išskaidymus, atskyrimus, sujungimus ar kitus panašius kredito gavėjo struktūros pakeitimus, kurie galėtų iš esmės neigiamai paveikti banko ar kitos kredito įstaigos poziciją;
- (x) daryti investicijas į kitas įmones, steigti bendras su kitais partneriais įmones, uždaryti sąskaitas banke;
- (xi) atidaryti banko sąskaitas kituose bankuose;
- (xii) priimti sprendimą dėl dividendų paskelbimo, o dividendus paskelbus – išmokėti jų bendrovės akcininkams.

Aukščiau pateikiamas pavyzdinis sąrašas skirtingų bankų ar kitų kredito įstaigų sudaromose kreditavimo sutartyse sutinkamų nuostatų, suteikiančių bankams ar kitoms kredito įstaigoms aukščiau nurodytas veto teises bet kuriuo atveju negali būti absoliutinamas, tačiau leidžia padaryti tam tikras išvadas dėl Lietuvoje kreditavimo sutartimis bankui suteikiamų veto teisių pobūdžio.

Kaip jau minėta, ES Komisijos pranešimo 18 punkte yra nurodytas vienas iš esminių įgyjamos kontrolės reiškiančios koncentracija, apie kurią reikia pranešti įgaliotoms institucijoms, požymių, kad tam, jog sutartimi būtų perduota kontrolė,

sutartyje turi būti numatyta kitos įmonės valdymo ir išteklių kontrolė, o tokios sutartys turi galioti labai ilgai (paprastai jose neturi būti numatyta sutarties perduodančios šalies galimybė pirma laiko nutraukti sutartį).

Kaip taisyklė, visos kreditavimo sutartys galioja labai ilgai, nes kredito gavėjams yra suteikiami kreditai tam tikriems ilgalaikiams projektams ar ilgalaikių tikslų įgyvendinimui, kurių gražinimo terminas gali viršyti dešimt, penkiolika ar net daugiau metų. Todėl neabejotina, kad kreditavimo sutartimis bankai aukščiau nurodytas veto teises, o tuo pačiu kredito gavėjo kontrolę, įgyja labai ilgam laikui.

Taip pat kitas svarbus aspektas, kad visose kreditavimo sutartyse nėra numatyta nei banko ar kitos kredito įstaigos, nei kredito gavėjo galimybė pirma laiko nutraukti sutartį nesant esminio pažeidimo. Priešingai – būtent kredito gavėjui priėmus tam tikrus sprendimus ar atlikus veiksmus, kuriems priimti ar atlikti yra būtinas banko ar kitos kredito įstaigos sutikimas, tai visais atvejais yra laikoma esminiu kreditavimo sutarties pažeidimu ir suteikia bankui ar kitai kredito įstaigai teisę vienašališkai nutraukti sutartį su kredito gavėju bei reikalauti kredito gražinimo prieš terminą.

Taigi kreditavimo sutartyse įtvirtintos bankui ar kitai kredito įstaigai suteikiamos veto teisės visais atvejais yra laikomos esminėmis kreditavimo sutarties sąlygomis, kurių pažeidimas užtraukia atsakomybę kredito gavėjui – galimą banko ar kitos kredito įstaigos vienašališką kreditavimo sutarties nutraukimą ir reikalavimą gražinti suteiktą kreditą ir priskaičiuotas palūkanas prieš kreditavimo sutartyje nustatytą gražinimo terminą.

Kredito gavėjas kreditavimo sutartį gali nutraukti dažniausiai tik remdamasis bendraisiais Civiliniame kodekse ar kituose įstatymuose įtvirtintais pagrindais. Visa tai pažodžiui atitinka ES Komisijos pranešimo 18 punkte pateiktą aukščiau nurodytą įgyjamos kontrolės vieną iš būtinųjų požymių – ilgalaikiškumą – tam, kad kontrolė būtų pripažįstama kaip suteikianti teisę daryti lemiamą įtaką įmonės veiklai.

Taip pat kitas būtinas susijęs požymis, kaip jau minėta, pagal ES Komisijos pranešimo 18 punktą, yra tas, kad sutartyje, kuria įgyjama kontrolė, turi būti numatyta, kad tokia sutartimi yra įgyjama kontroliuojamos įmonės valdymo ir išteklių kontrolė.

Todėl išsiaiškinus, kad iš esmės visos kreditavimo sutartys suteikia ilgalaikio pobūdžio kontrolę, kas laikoma būtinuoju įgyjamos kontrolės, kuri pripažįstama kaip suteikianti teisę daryti lemiamą įtaką įmonės veiklai, požymiu, toliau bus nagrinėjamas kreditavimo sutartimis įgyjamos kontrolės lygis ir pobūdis. Minėtos kontrolės lygis ir pobūdis, kaip minėta, turi būti toks, kad ši kontrolė suteiktų kontroliuojamos įmonės valdymo ir išteklių kontrolę (ES Komisijos pranešimo 18 punktas).

Taip pat papildomai atkreiptinas dėmesys į ES Komisijos pranešimo 19-21 punktuose nurodytą išaiškinimą, jog kontrolė gali būti įgyjama ne tik akcijų įsigijimu, balsavimo teisės perleidimo sutartimis, bet ir kitomis priemonėmis, nebūtinai susijusiomis su kontrolės *de jure* įgijimu – kontrolės įgijimą gali lemti vien tik ekonominiai santykiai ar kitokios priemonės, kuriomis įgyjama *de facto* kontrolė.

Visais atvejais sudarant kreditavimo sutartis kredito gavėjas tampa ekonomiškai priklausomas nuo suteikiančio kredito banko ar kitos kredito įstaigos. Tai lemia visų pirma tai, kad dažniausiai (iš esmės beveik visais atvejais) iš suteikiamo kredito gautos lėšos sudaro pagrindą visų turimų lėšų kredito gavėjo veiklos vystymui. Kredito gavėjas vien iš tų lėšų, kurias gauna iš banko ar kitos kredito įstaigos kaip kreditą pagal kreditavimo sutartį gali vystyti savo veiklą ir būtent dėl tam tikrų priežasčių (pvz. priimant sprendimus be išankstinio banko sutikimo, kuriems priimti pagal kreditavimo sutartį būtinas toks sutikimas) bankui ar kitai kredito įstaigai įgijus teisę nutraukti kreditavimo sutartį bei reikalauti kredito gavėją gražinti kreditą anksčiau kreditavimo sutartyje nustatyto termino, tai tiesiog reikštų kredito gavėjo nemokumą.

Kitaip sakant, atitinkamų sprendimų priėmimo ar tam tikrų veiksmų atlikimo derinimas pagal kreditavimo sutartį su banku ar kita kredito įstaiga, yra nulemtas ne tik *de jure* pagal kreditavimo sutartį bankui ar kitai kredito įstaigai suteiktų veto teisių, tačiau ir *de facto*, nes kredito gavėjui nevykdant kreditavimo sutarties nuostatų ir atliekant kreditavimo sutartyje numatytus veiksmus ar priimant sprendimus be banko ar kitos kredito įstaigos sutikimo, tai iš esmės lemtų kredito gavėjo nemokumą. Todėl neabejotina, kad kreditavimo sutartimis visais atvejais bankai ar kitos kredito įstaigos įgyja ne tik kontrolę daryti įtaką įmonės veiklai *de jure*, tačiau ir *de facto*.

Remiantis tiek ES Susijungimų reglamentu, tiek ES Komisijos pranešimo nuostatomis, aiškinančiomis ES Susijungimų reglamento nuostatas, vien ekonominė priklausomybė reiškianti *de facto* kontrolę leidžia teigti, kad tokia kontrolė, leidžianti daryti įtaką įmonės veiklai, egzistuoja.

Papildomai pažymėtina, kad labai dažnai kredito gavėjo įsipareigojimų bankams ar kitoms kredito įstaigoms pagal kreditavimo sutartį užtikrinti yra įkeičiamas ne tik kredito gavėjui priklausantis turtas, tačiau ir kredito gavėjo akcininkams ar kitiems susijusiems asmenims priklausantis turtas.

Tokiu būdu ekonominė priklausomybė tampa dar didesnė ir suteikianti bankams ar kitoms kredito įstaigoms dar reikšmingesnę kontrolę *de facto* nei, kad nesant tokių įsipareigojimų pagal kreditavimo sutartį užtikrinimo priemonių. Todėl kredito gavėjui pažeidus kreditavimo sutartį ir tokiu būdu atsiradus jo pareigai gražinti visą kredito sumą,

gautą iš banko ar kitos kredito įstaigos, esant kredito gavėjo akcininko ar kito susijusio asmens turto įkeitimui, užtikrinančiam įsipareigojimų pagal kreditavimo sutartį įvykdymą, ne tik kredito gavėjas greičiausiai taptų nemokus, tačiau įkaito davėjo finansinė situacija taip pat žymiai pasunkėtų.

Šiuo atveju įkaito davėjais iš esmės visais atvejais būna tokie asmenys, kurie yra glaudžiai susiję su kredito gavėju ar netgi tokie, kurių visos arba didžioji dalis pajamų gaunama iš kredito gavėjo veiklos gaunamų pajamų. Tokiu atveju kredito gavėjui pažeidus kreditavimo sutartimi nustatytus įsipareigojimus, žymius nuostolius patirtų ne tik kredito gavėjas, bet ir minėti susiję asmenys, esantys įkaito davėjais pagal kreditavimo sutartį.

Dar daugiau, esant ne kredito gavėjo akcininkų ar kitų susijusių asmenų turto įkeitimui, kaip įsipareigojimų pagal kreditavimo sutartį užtikrinimo priemonei, o, pavyzdžiui, minėtų asmenų laidavimui už kredito gavėjo prievolės pagal kreditavimo sutartį su banku ar kita kredito įstaiga, šiems asmenims kiltų daug sunkesnės pasekmės nei aukščiau nurodytu įkeitimo atveju.

Su kredito gavėju susijusiems asmenims laidavus už kredito gavėjo prievolės pagal kreditavimo sutartį, o kredito gavėjui vėliau pažeidus kreditavimo sutarties nuostatas, minėti su kredito gavėju susiję asmenys įgytų pareigą atsakyti už kredito gavėjo prievolės visu savo turtu. Tokiu atveju, su kredito gavėju susiję asmenys ne tik patirtų didžiulius nuostolius, bet veikiausiai netgi taptų nemokūs.

Dar didesnė problema ir daug sunkesnės pasekmės iškiltų tuo atveju, jeigu už kredito gavėjo prievolės pagal kreditavimo sutartį laiduotų fiziniai asmenys, kaip taisyklė, esantys kredito gavėjo akcininkais ar kitaip ekonomiškai susiję su kredito gavėju (pavyzdžiui esantys kredito gavėjo akcininko juridinio asmens akcininkais).

Kilus pasaulinei ekonominei krizei, kaip žinia, daug juridinių asmenų patyrė žymius finansinius sunkumus, kurie dažnu atveju netgi reikšdavo įmonės nemokumą. Todėl ypatingai šiuo laikotarpiu egzistuoja nemažai atvejų, kuomet kredito gavėjai negali tinkamai vykdyti prisiimtų įsipareigojimų pagal kreditavimo sutartis, ko pasekoje iškyla begalė problemų, kaip viena iš jų, būtent esanti šio tyrimo objektu.

Dažnai praktikoje susiklosto tokios situacijos, kuomet kredito gavėjas dėl susiklosčiusios sudėtingos finansinės situacijos, kaip antai dėl tos priežasties, kad nepasiteisino investicijos, atliktos iš banko ar kitos kredito įstaigos gavus kreditą pagal kreditavimo sutartį, nebegali tinkamai vykdyti prisiimtų įsipareigojimų pagal kreditavimo sutartį. Tuomet bankui ar kitai kredito įstaigai nesutinkant atidėti mokėjimo terminų pagal kreditavimo sutartį, kredito gavėjas tampa nemokiu ir yra priverstas bankrutuoti.

Tokia situacija sukelia ne tik daug brangiai kainuojančių tiek bankui ar kitai kredito įstaigai, tiek kredito gavėjui teisminių ginčų, kuriuose yra sprendžiama, ar bankas ar kita kredito įstaiga elgėsi sąžiningai ir proporcingai neatidėdama mokėjimo terminų, tačiau sukelia ir kitas aukščiau jau paminėtas itin neigiamas pasekmes.

Kredito gavėjui bankrutavus, o paskui dar papildomai likusią kredito sumą išieškant iš fizinių asmenų (ar ne tik fizinių), laidavusių už kredito gavėjo prievolių pagal kreditavimo sutartį įvykdymą, tai yra papildoma banko ar kitos kredito įstaigos teisinė priemonė, leidžianti užsitikrinti kontrolę kredito gavėjo atžvilgiu.

Kredito gavėjui bankrutavus ir dėl tos priežasties negalint gražinti iš banko ar kitos kredito įstaigos gauto kredito pagal kreditavimo sutartį, šiuo atveju nukentėtų tiesiogiai ir su kredito gavėju susiję fiziniai asmenys, laidavę už kredito gavėjo prievolės pagal kreditavimo sutartį. Tokia situacija dažniausia lemia minėtų fizinių asmenų nemokumą. Ypatingai tol, kol Lietuvos Respublikoje nėra priimtas ir įsigaliojęs Fizinių asmenų bankroto įstatymas, tokia situacija nulemia itin sudėtingą minėtų fizinių asmenų finansinę padėtį, kuri neretais atvejais sukelia daug sunkesnes psichologines pasekmes.

Taigi neabejotina, kad ypatingai tais atvejais, kuomet su kredito gavėju susiję fiziniai asmenys laiduoja už kredito gavėjo įsipareigojimų pagal kreditavimo sutartį įvykdymą, banko ar kitos kredito įstaigos kontrolė *de facto* kredito gavėjo atžvilgiu yra labai didelė, kuri atsižvelgus taip pat ir į kreditavimo sutartimi bankui ar kitai kredito įstaigai suteiktas veto teises, gali būti laikoma kaip turinti *lemiamą įtaką kredito gavėjo veiklai*.

Todėl visos aukščiau nurodytos aplinkybės neabejotinai patvirtina, kad kreditavimo sutartimis bankai ar kitos kredito įstaigos visais atvejais įgyja kredito gavėjo *de facto* kontrolę, remdamiesi kredito gavėjo ekonomine priklausomybe pagal kreditavimo sutartį nuo kreditą suteikiančio banko ar kitos kredito įstaigos.

Apibendrinus aukščiau išdėstytus teiginius šiame skyriuje, darytina išvada, kad kredito gavėjui ir bankui ar kitai kredito įstaigai sudarant kreditavimo sutartį paprastai yra įgyjama ne tik *de jure*, tačiau ir *de facto* kontrolė, tačiau tokia kontrolė ne visada suteikia galimybę daryti lemiamą įtaką kredito gavėjo veiklai.

Toliau bus nagrinėjama, kokio lygio ir pobūdžio kontrolę įgyja bankas ar kita kredito įstaiga sudarydama kreditavimo sutartį su kredito gavėju ir ar ši kontrolė gali būti laikoma tokia kontrole, kuri suteikia bankui ar kitai kredito įstaigai teisę daryti lemiamą įtaką kredito gavėjo atžvilgiu.

Taigi atsižvelgus į tai, kad kreditavimo sutartimis visada bankai ar kitos kredito įstaigos dėl ekonominės priklausomybės įgyja kredito gavėjo *de facto* kontrolę (dėl

aukščiau nurodytų priešasčių visais atvejais ir *de jure* kontrolę), telieka kiekvienu konkrečiu atveju išanalizuoti, ar konkrečia kreditavimo sutartimi bankui ar kitai kredito įstaigai suteikiama kontrolė bankas įgyja *galimybę daryti lemiamą įtaką kredito gavėjo veiklai*.

Ankstesniame šio magistro darbo skyriuje buvo nurodyta, kad vienvaldė kontrolė gali būti skirstoma į dvi rūšis. Viena iš šių dviejų rūšių yra vadinamoji nepalanki vienvaldė kontrolė, kuomet strateginius įmonės sprendimus gali vetuoti tik vienas kontroliuojantis subjektas, bet tas pats kontroliuojantis subjektas neturi teisės pats primesti tokių sprendimų (ES Komisijos pranešimo 54 punktas).

Remiantis aukščiau išdėstytais teiginiais matyti, kad visais atvejais kreditavimo sutartimis bankams ar kitoms kredito įstaigoms yra suteikiamos tam tikros veto teisės, tačiau bankai ar kitos kredito įstaigos, kaip taisyklė, niekada neįgyja teisės dalyvauti kredito gavėjo akcininkų susirinkimuose bei dalyvauti priimant bet kokius sprendimus juose.

Todėl nepaisant to, ar bankams ar kitoms kredito įstaigoms kreditavimo sutartimis suteiktos veto teisės blokuoti kredito gavėjo sprendimus strateginiais kredito gavėjo veiklos klausimais ar ne, bankų ar kredito įstaigų įgyjama kontrolė gali būti tik vienvaldė, t.y. nepalanki vienvaldė kontrolė.

Tačiau nors, kaip aukščiau nurodyta, bankas ar kita kredito įstaiga kreditavimo sutartimi galimai įgyja nepalankią vienvaldę kontrolę, toliau nagrinėdami banko ar kitos kredito įstaigos įgyjamos kontrolės lygį ir pobūdį, remsimės ES Komisijos pateiktais išaiškinimais bendrosios kontrolės atvejais, kurie yra esminiai ir reikšmingi ne tik bendrosios kontrolės atvejais, tačiau ir banko ar kitos kredito įstaigos kreditavimo sutartimi įgyjamos kontrolės lygiui ir pobūdžiui kredito gavėjo atžvilgiu nustatyti.

Visų pirma ES Komisija pabrėžia, kad lemiamą įtaką paprastai reiškia galimybę blokuoti veiksmus, nustatančius kredito gavėjo komercinę strategiją (ES Komisijos pranešimo 62 punktas). Šios veto teisės turi būti susijusios su strateginiais sprendimais dėl bendrosios kredito gavėjo verslo politikos (ES Komisijos 66 punktas).

ES Susijungimų reglamento nuostatas aiškinančiame ES Komisijos pranešime yra išskiriamos sritys, kuriose kontroliuojančiam subjektui suteikiama galimybė kontroliuoti strateginius kredito gavėjo sprendimus dėl bendrosios kredito gavėjo verslo politikos, bei kuriose įgyjama kontrolė suteikia galimybę daryti lemiamą įtaką įmonės veiklai. Tos sritys yra:

- (i) strateginė prekybos politika;
- (ii) aukščiausio lygio vadovybės skyrimas;

- (iii) biudžetas;
- (iv) verslo planas;
- (v) investicijos (su tam tikromis išlygomis, priklausomai nuo investicijų sumos ir nuo to, kiek šios investicijos svarbios toje rinkos dalyje, kurioje veikia kredito gavėjas);
- (vi) kitos sritys, svarbios konkrečioje kredito gavėjo rinkoje, kurioje jis vykdo savo veiklą.

Taigi, jeigu kreditavimo sutartimi bankui ar kitai kredito įstaigai yra suteikiamos veto teisės, leidžiančios blokuoti kredito gavėjo sprendimus aukščiau nurodytose srityse, iš esmės tokios veto teisės papildomai atsižvelgiant į kredito gavėjo ekonominę priklausomybę nuo banko ar kitos kredito įstaigos, reiškia banko ar kitos kredito įstaigos kontrolę kredito gavėjo atžvilgiu, suteikiančią bankui ar kitai kredito įstaigai galimybę daryti lemiamą įtaką kredito gavėjo veiklai.

Pažymėtina ir tai, kad tam, jog kontroliuojantis subjektas įgytų teisę kontroliuoti įmonę, jam nebūtina turėti visų aukščiau paminėtų veto teisių, o gali pakakti keleto arba net vienos veto teisės. Taip pat visais atvejais reikia konkrečiai analizuoti kreditavimo sutartimi suteikiamų veto teisių turinį bei tų veto teisių svarbą konkrečiam kredito gavėjo verslui (ES Komisijos pranešimo 68 punktas).

Kaip pačias svarbiausias sritis, kuriose suteiktos veto teisės lemia itin didelį kontrolės lygį, ES Komisija išskiria aukščiausio lygio vadovų paskyrimo ir biudžeto tvirtinimo sritis (ES Komisijos pranešimo 69 punktas). Priešingai, bankų ar kitų kredito įstaigų galimybė vetuoti sprendimus dėl verslo plano bei investicijų, yra mažiau laikomi suteikiančiais bankui ar kitai kredito įstaigai galimybę daryti lemiamą įtaką nustatant kredito gavėjo prekybos politiką ir veiklą (ES Komisijos 70-71 punktai).

Analizuojant kreditavimo sutartis bankams ar kitoms kredito įstaigoms suteikiamų veto teisių svarbą sprendimuose dėl investicijų, anot ES Komisijos, visų pirma tai priklauso nuo investicijų sumos, kuriai pritarti turi bankas ar kita kredito įstaiga, ir, antra, nuo to, kiek tos investicijos yra svarbios toje rinkos dalyje, kurioje veikia kredito gavėjas. Vis dėl to, reiktų kiekvienu konkrečiu atveju analizuoti rinkas, ar jose investicijos yra svarbios kredito gavėjo elgesiui rinkoje ir būtent tai gali nulemti kredito gavėjo prekybos politiką ir veiklą (ES Komisijos pranešimo 71 punktas).

Visgi nors kiekvienu konkrečiu atveju turi būti vertinama ir analizuojama kreditavimo sutarties sąlygos bei jose nustatytos bankams ar kitoms kredito įstaigoms suteikiamos veto teisės, tačiau, anot ES Komisijos, veto teisė, nesusijusi nei su strategine prekybos politika, nei su aukščiausio lygio vadovybės skyrimu, nei su biudžetu ar verslo

planu, negali būti laikoma suteikiančia teisę jos turėtojai kontroliuoti įmonę (šiuo atveju kredito gavėją)²³ (ES Komisijos pranešimo 73 punktą).

Svarbu pažymėti, kad nepaisant to, kad ES Komisijos nuomone bankui ar kitai kredito įstaigai kreditavimo sutartimi suteiktos veto teisės privalo būti susijusios su strategine prekybos politika ir/ar aukščiausio lygio vadovybės skyrimu ir/ar biudžeto tvirtinimu ir/ar verslo plano tvirtinimu, būtina atsižvelgti ir į tai, kad bankai ar kitos kredito įstaigos kreditavimo sutarčių pagrindu iš esmės visais atvejais įgyja ne tik kontrolę *de jure*, tačiau ir *de facto*, todėl bankų ar kitų kredito įstaigų kontrolės lygis ir pobūdis negali būti vertinamas atsietai nuo minėtos įgytos *de facto* kontrolės.

Juolab, kad remiantis ES Komisijos nuomone, nors ir analizuojant bendrosios kontrolės atvejį, šiuo atveju kredito gavėjo akcininkas (akcininkai) yra labai priklausomi nuo banko ar kitos kredito įstaigos, suteikusių kreditą kredito gavėjui pagal kreditavimo sutartį, kas neabejotinai lemia būtinybę tarpusavyje bendradarbiauti priimant kredito gavėjo veiklai esminius sprendimus.

Šiuo atveju kredito gavėjo ir banko ar kitos kredito įstaigos tarpusavio situacija atitinka ES Komisijos pranešime pateikiamą pavyzdį, kai kredito gavėjas ekonomiškai ir finansiškai priklauso nuo banko ar kitos kredito įstaigos arba kai tik kredito gavėjo akcininkas (akcininkai) turi būtinos praktinės patirties ir yra svarbus (svarbūs) kredito gavėjo veiklai, o bankas ar kita kredito įstaiga yra tik investuotojas²⁴ (ES Komisijos pranešimo 78 punktą).

Todėl nors aukščiau nurodytos nuostatos taikomos bendrosios kontrolės atveju, tačiau šio magistro darbo tyrimo apimtyje minėtas išaiškinimas yra labai svarbus, nes bankas ar kita kredito įstaiga šiuo atveju iš esmės yra tik investuotojas, o kredito gavėjo akcininkas (akcininkai) toliau vykdo kredito gavėjo veiklą ir siekia pelno. Skirtumas tik toks, kad bankas ar kita kredito įstaiga iš esmės negauna tam tikros dalies nuo kredito gavėjo gaunamo pelno, todėl negali būti tiesiogiai laikomas investuotoju.

Tačiau kiek tai susiję su banko ar kitos kredito įstaigos kreditavimo sutartimi įgyjamos kontrolės lygiu ir pobūdžiu kredito gavėjo atžvilgiu, aukščiau nurodytos ES Komisijos pranešimo 78 punkto nuostatos privalo būti taikomos taip pat ir banko ar kitos kredito įstaigos atžvilgiu, kuomet yra įgyjama kredito gavėjo kontrolė kreditavimo sutarties pagrindu.

Dalis aukščiau nurodytų pavyzdinių kreditavimo sutartyse bankui suteikiamų veto teisių iš esmės yra susiję tik su kasdiene įmonės veikla, tačiau taip pat iš esmės visose

²³ ES Komisijos 1993 m. kovo 19 d. sprendimas byloje IV/M.295 – *SITA-RPC/SCORI*.

²⁴ ES Komisijos 1997 m. rugsėjo 22 d. sprendimas byloje IV/M. 967 – *KLM/Air UK*; ES Komisijos 2006 m. vasario 13 d. sprendimas byloje COMP/M.4085 – *Arcelor/Oyak/Erdemir*.

kreditavimo sutartyse egzistuoja bankui ar kitoms kredito įstaigoms suteikiamos veto teisės, susiję su esminiais strateginiais kredito gavėjo veiklos sprendimais.

Kaip antai, pavyzdžiui, kreditavimo sutartimi bankui ar kitai kredito įstaigai gali būti suteikta veto teisė blokuoti sprendimus dėl kredito gavėjo naujų didelės vertės įsipareigojimų prisiėmimo, pavyzdžiui, naujų kreditavimo sutarčių su kitais bankais sudarymo ir panašiai. Tokių sprendimų blokavimas tiesiogiai nėra susijęs su viena iš ES Komisijos nurodytų esminių sričių, tačiau naujo kredito ėmimas iš esmės beveik visais atvejais susijęs tiek su biudžetu, tiek su verslo planu, nes naujų lėšų gavimas veiklos vystymui iš esmės ir nulemia kredito gavėjo biudžetą ir verslo planą. Juolab, kad visa tai lemia ir kredito gavėjo strateginę prekybos politiką, kuri tiesiogiai priklauso nuo turimų kredito gavėjo lėšų.

Kitas pavyzdys, tai kreditavimo sutartimi bankui ar kitai kredito įstaigai suteikta veto teisė blokuoti sprendimus dėl kredito gavėjo veiklos pobūdžio pakeitimo, jo pardavimo ar perleidimo tretiesiems asmenims, reorganizavimo, likvidavimo ir panašiai. Ypatingai sprendimas dėl kredito gavėjo veiklos pobūdžio pakeitimo, neabejotinai, yra susijęs su kredito gavėjo strategine prekybos politika, taip pat verslo planu, o taip pat galimai ir biudžetu, jeigu toks veiklos pakeitimas, pavyzdžiui, reikalauja papildomų piniginių lėšų.

Dar vienas iš pavyzdžių, kai bankas ar kita kredito įstaiga kreditavimo sutartimi įgyja veto teisę blokuoti sprendimus dėl valdymo sutarties ar panašaus susitarimo, pagal kuriuos kredito gavėjo verslui vadovautų kitas asmuo. Nors tokia nuostata kreditavimo sutartyse yra sutinkama pakankamai retai, tačiau ji iš esmės yra tapati sprendimui dėl aukščiausio lygio vadovybės skyrimo. Nei Lietuvos Respublikos, nei užsienio teisiniame reguliavime nėra nustatyto draudimo įtvirtinti minėto pobūdžio nuostatą, suteikiančią bankui veto teisę blokuoti tokius sprendimus.

Kreditavimo sutartyse taip pat dažnai pasitaiko ir nuostatų, suteikiančių bankams ar kitoms kredito įstaigoms veto teisę blokuoti sprendimus daryti investicijas į kitas įmones. Kaip jau minėta, ar tokia banko ar kitos kredito įstaigos veto teisė suteikia galimybę daryti kredito gavėjui lemiamą įtaką, reikia vertinti pagal tai, kokia yra numatoma investicijų suma bei tai, kiek šios investicijos svarbios toje rinkos dalyje, kurioje veikia kredito gavėjas ar įmonė, į kurią investuoja kredito gavėjas.

Taigi išanalizavus aukščiau pateiktus kreditavimo sutartyse numatytų nuostatų pavyzdžius negalime padaryti vieningos išvados, ar kreditavimo sutartimis, kuriose įtvirtintos aukščiau nurodytos nuostatos, bankai ar kitos kredito įstaigos įgyja galimybę daryti lemiamą įtaką kredito gavėjo veiklai ir tokiu būdu įgyja kontrolę, leidžiančią

konstatuoti, kad tarp banko ar kitos kredito įstaigos ir kredito gavėjo yra vykdoma koncentracija. Kiekvienu atveju būtina visų kreditavimo sutarties sąlygų bei kitų ekonominių, teisinių bei kitokio pobūdžio aplinkybių analizė.

Pažymėtina, kad aukščiau nurodyto pobūdžio bankui ar kitai kredito įstaigai suteikiamų veto teisių kreditavimo sutartyse nustatymas yra nulemtas būtent to fakto, kad kaip jau aukščiau nurodyta, dažniausiai kreditai kredito gavėjams yra suteikiami vystyti tam tikrą projektą arba ilgalaikiams tikslams ir būtent iš suteikto kredito gautos lėšos iš esmės sudaro visas kredito gavėjo turimas lėšas vystyti tam tikrą veiklą, kas neabejotinai nulemia kredito gavėjo ekonominę priklausomybę nuo banko ar kitos kredito įstaigos.

Todėl bankai ar kitos kredito įstaigos kreditavimo sutartimis visuomet siekia užsitikrinti, kad kredito gavėjas neatliktų tam tikrų veiksmų (nenutrauktų veiklos, nepakeistų veiklos pobūdžio ar kaip nors kitaip nesuvaržytų veiklos, ar bet kokiomis kitomis priemonėmis nepadidintų kreditavimo sutarties pažeidimo riziką) be banko sutikimo, nes tai iš esmės gali nulemti tai, kad kredito gavėjas gali nebesugebėti gražinti kredito ir dėl šios priežasties tapti nemokus.

Visa tai neabejotinai leidžia teigti, kad kreditavimo sutartyse nustatant draudimą be banko ar kitos kredito įstaigos sutikimo nutraukti įmonės veiklą, pakeisti veiklos pobūdį, kaip nors kitaip ją suvaržyti ar pakeisti valdymo organus, tokios kreditavimo sutartimis bankui suteikiamos veto teisės yra susiję tiek su strategine prekybos politika, tiek su verslo planu ar biudžetu.

Vien tai, kad kreditavimo sutartyse nėra pažodžiui įtvirtintos veto teisės, pavyzdžiui priimant sprendimus dėl kredito gavėjo vadovo atleidimo ir naujo vadovo paskyrimo ar biudžeto tvirtinimo, nesudaro pagrindo teigti, jog kreditavimo sutartimis bankai ar kitos kredito įstaigos neįgyja kontrolės suteikiančios bankui ar kitai kredito įstaigai galimybę daryti lemiamą įtaką įmonės veiklai.

Būtent, remiantis ES Komisijos nuomone, aukščiau nurodytų nuostatų kreditavimo sutartyse nustatymas, suteikiant teisę bankui ar kitai kredito įstaigai daryti įtaką strateginėje kredito gavėjo prekybos politikoje bei verslo plane, suteikia bankui ar kitai kredito įstaigai galimybę daryti lemiamą įtaką kredito gavėjo veiklai.

Kaip minėta, faktinis tokios veto teisės panaudojimas neturi reikšmės, nes tiek pagal ES Susijungimų reglamentą, tiek pagal ES Komisijos pranešimą bei pagal Konkurencijos įstatymą, užtenka vien, kad kreditavimo sutartimi yra suteikiama tokia galimybė bankui ar kitai kredito įstaigai pasinaudoti jiems suteiktomis veto teisėmis.

Apibendrinus šiame skyriuje aukščiau išdėstytus teiginius, darytina išvada, kad analizuojant banko ar kitos kredito įstaigos kreditavimo sutartimi įgyjamos kontrolės

pobūdį ir lygį kredito gavėjo atžvilgiu, būtina sistemiškai vertinti visas kreditavimo sutartyje įtvirtintas nuostatas, suteikiančias bankui ar kitai kredito įstaigai veto teises blokuoti atitinkamus sprendimus, atsižvelgiant į tai, kiek tie sprendimai turi įtakos kredito gavėjo strateginei prekybos politikai, aukščiausio lygio vadovybės skyrimui, biudžetui, verslo planui ir kitoms konkrečiu atveju reikšmingoms sritims.

Papildomai pažymėtina, kad tuo pačiu būtina atsižvelgti ir į banko ar kitos kredito įstaigos įgyjamos *de facto* kontrolės lygį ir pobūdį, t.y. kiek kredito gavėjas yra ekonomiškai priklausomas nuo banko ar kitos kredito įstaigos, kurie yra suteikę kreditą kredito gavėjui. Tai taip pat yra vienas iš lemiančių veiksnių nustatant apskritai banko ar kitos kredito įstaigos kreditavimo sutartimi įgytos kontrolės pobūdį ir lygį bei ar tokia įgyta kontrolė gali būti laikoma tokia, kuri reikštų koncentracijos tarp banko ir kitos kredito įstaigos bei kredito gavėjo vykdymą.

V. PRANEŠIMAS APIE NUMATOMĄ VYKDYTI KONCENTRACIJĄ

Konkurencijos įstatymas nustato, kad apie numatomą įvykdyti koncentraciją privaloma pranešti Konkurencijos tarybai ir gauti leidimą, jeigu koncentracijoje dalyvaujančių ūkio subjektų suminės bendrosios pajamos paskutiniaisiais prieš koncentraciją ūkiniais metais yra didesnės negu trisdešimt milijonų litų ir jeigu kiekvieno mažiausiai iš dviejų koncentracijoje dalyvaujančių ūkio subjektų bendrosios pajamos paskutiniaisiais prieš koncentraciją ūkiniais metais yra didesnės negu penki milijonai litų (Konkurencijos įstatymo 10 straipsnio 1 dalis).

Iš aukščiau nurodytų Konkurencijos įstatymų nuostatų darytina išvada, kad pranešti apie numatomą įvykdyti koncentraciją yra būtina tuo atveju, kai yra tenkinamos visos šios sąlygos:

- (i) yra vykdoma koncentracija, kaip ji yra apibrėžta Konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 14 dalyje;
- (ii) koncentracijoje dalyvaujančių ūkio subjektų suminės bendrosios pajamos paskutiniaisiais prieš koncentraciją ūkiniais metais yra didesnės negu trisdešimt milijonų litų;
- (iii) kiekvieno iš mažiausiai iš dviejų koncentracijoje dalyvaujančių ūkio subjektų bendrosios pajamos paskutiniaisiais prieš koncentraciją ūkiniais metais yra didesnės negu penki milijonai litų.

Taigi, vadovaujantis Konkurencijos įstatymu, jeigu yra vykdoma koncentracija, kaip ji apibrėžta Konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 14 dalyje, tada tereikia, kad būtų tenkinami Konkurencijos įstatymo 10 straipsnio 1 dalyje nustatyti bendri koncentracijoje dalyvaujančių ūkio subjektų ir kiekvieno atskirai apyvartos reikalavimai.

Keliamų apyvartos reikalavimų bei jų apskaičiavimo ir nustatymo tvarkos atskirai nenagrinėsime, nes šiame magistro darbe nagrinėjama atvejais yra preziumuojama, kad banko ar kitos kredito įstaigos bei kredito gavėjo bendrosios suminės ir kiekvieno atskirai banko ar kitos kredito įstaigos bei kredito gavėjo pajamos atitinka Konkurencijos įstatyme keliamus apyvartų reikalavimus.

ES Susijungimų reglamentas taip pat nustato analogiškus kriterijus, t.y. ES Susijungimų reglamentas taikomas visoms Bendrijos mastu veikiančioms koncentracijoms kaip apibrėžta ES Susijungimų reglamento 1 straipsnyje (ES Susijungimų reglamento 1 straipsnio 1 dalis).

Jau ankstesniuose skyriuose buvo išnagrinėta, kaip yra apibrėžiama koncentracija pagal ES Susijungimų reglamentą ir ES Komisijos pranešimą, todėl papildomai šiame skyriuje koncentracijos samprata nebus nagrinėjama.

ES Susijungimų reglamento 1 straipsnio 2 dalyje yra nurodyta, kad koncentracija veikia Bendrijos mastu, kai yra tenkinamos visos šios sąlygos:

- (i) yra vykdoma koncentracija, kaip ji yra apibrėžta ES Susijungimų reglamento 3 straipsnyje;
- (ii) visų konkrečių įmonių bendra pasaulinė apyvarta viršija 5 000 milijonų eurų;
- (iii) kiekvienos iš bent dviejų konkrečių įmonių bendra apyvarta Bendrijos mastu viršija 250 milijonų eurų.

Taigi, kaip ir Konkurencijos įstatyme, iš esmės yra įtvirtinti tie patys reikalavimai koncentracijoms, apie kurias yra privaloma pranešti ES Komisijai. Iš esmės vienintelis skirtumas yra tik reikalaujamų apyvartų dydžių skirtumas.

VI. KREDITAVIMO SUTARTIES, SUDARYTOS NESANT KONKURENCIJOS TARYBOS LEIDIMO, NEGALIOJIMAS

Konkurencijos įstatymas nustato, kad koncentracijoje, apie kurią privaloma pranešti, dalyvaujantys ūkio subjektai ar kontroliuojantys asmenys neturi teisės įgyvendinti koncentracijos, kol bus priimtas Konkurencijos tarybos nutarimas pagal Konkurencijos įstatymo 14 straipsnio 1 dalies 1 ar 2 punktus (Konkurencijos įstatymo 12 straipsnio 1 dalis).

Taip pat Konkurencijos įstatymas nustato, kad laikomi negaliojančiais ir nesukuriančiais teisinių pasekmių visi ūkio subjektų ir kontroliuojančių asmenų sandoriai ir veiksmai, kurie prieštarauja Konkurencijos įstatymo 12 straipsnio 1 daliai, išskyrus Konkurencijos įstatymo 12 straipsnio 3 dalyje numatytus atvejus (Konkurencijos įstatymo 12 straipsnio 2 dalis).

Konkurencijos įstatymo 12 straipsnio 3 dalis nustato, kad koncentracijoje dalyvaujančių ūkio subjektų ar kontroliuojančio asmens motyvuotu prašymu, Konkurencijos taryba gali leisti atlikti atskirus koncentracijos veiksmus, nestabdant vykdomos koncentracijos, jeigu tokio sustabdymo pasekmės koncentracijoje dalyvaujantiems asmenims būtų pernelyg sunkios, ar numatomos koncentracijos įtaka konkurencijai taip pat būtų pernelyg reikšminga.

Pažymėtina, kad ES Susijungimų reglamentas nenustato tokių neigiamų teisinių pasekmių sandoriams, sudarytiems nesant ES Komisijos leidimo. Esant sandoriams, kurie yra sudaryti nesant ES Komisijos leidimo, ES Susijungimų reglamentas suteikia ES Komisijai įvairaus pobūdžio teises, kurių pagrindu yra pašalinami galimi neigiami tokio sandorio padariniai. Visais atvejais yra analizuojama, kiek tokie sandoriai sukuria arba sustiprina dominuojančią padėtį, ir dėl to itin apribojama veiksminga konkurencija bendrojoje rinkoje arba didelėje jos dalyje (ES Susijungimų reglamento 7 straipsnis).

Civilinis kodeksas nustato, kad sandoris laikomas niekiniu, jeigu jis, vadovaujantis įstatymais, negalioja, nepaisant to, yra ar ne teismo sprendimas pripažinti jį negaliojančiu. Šalys negali niekinio sandorio patvirtinti (Civilinio kodekso 1.78 straipsnio 1 dalis).

Kaip nurodyta Konkurencijos įstatymo 12 straipsnio 2 dalyje, sandoriai, sudaryti nesant Konkurencijos tarybos leidimo, laikomi negaliojančiais ir nesukuriančiais teisinių pasekmių. Taigi, tokie sandoriai yra niekiniai, todėl sandorio šalys negali tokių sandorių patvirtinti po jų sudarymo, nes šie sandoriai iš esmės yra neegzistuojantys.

Tačiau šioje vietoje labai svarbu paminėti Konkurencijos įstatymo 14¹ straipsnį, kurio 1 dalyje yra nurodyta, kad Konkurencijos taryba gali įpareigoti ūkio subjektus teikti

pranešimą apie koncentraciją ir *mutatis mutandis* taikyti koncentracijos kontrolės procedūrą, numatytą Konkurencijos įstatymo trečiajame skirsnyje, nors ir nėra viršijami 10 straipsnio 1 dalyje nustatyti bendrųjų pajamų rodikliai, kai yra tikėtina, kad po koncentracijos bus sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis, ar itin apribota konkurencija atitinkamoje rinkoje.

Svarbu pažymėti, kad Konkurencijos įstatymo 14¹ straipsnio 1 dalis gali būti taikoma tik tuo atveju, jeigu nuo koncentracijos įgyvendinimo praėjo ne daugiau nei dvylika mėnesių (Konkurencijos įstatymo 14¹ straipsnio 2 dalis).

Taigi apibendrinant aukščiau nurodytas Konkurencijos įstatymo nuostatas, darytina išvada, kad esant Konkurencijos įstatymo 10 straipsnio 1 dalyje nustatytiems bendriesiems pajamų rodikliams, būtina pranešti apie vykdomą koncentraciją, o nepranešimas ir sandorių sudarymas vykdant minėtą koncentraciją, tokius sandorius daro niekiniais.

Vykdant koncentraciją, net ir koncentracijoje dalyvaujantiems ūkio subjektams neviršijant bendrųjų pajamų rodiklių, nustatytų Konkurencijos įstatymo 10 straipsnio 1 dalyje, Konkurencijos taryba savo iniciatyva gali taikyti koncentracijos kontrolės procedūrą, numatytą Konkurencijos įstatymo trečiajame skirsnyje, jeigu yra tikėtina, kad po koncentracijos bus sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis, ar itin apribota konkurencija atitinkamoje rinkoje. Tačiau tokią teisę Konkurencijos taryba turi ne ilgiau kaip dvylika mėnesių nuo koncentracijos įgyvendinimo (Konkurencijos įstatymo 14¹ straipsnis).

Išanalizavus aukščiau nurodytas Konkurencijos įstatymo nuostatas, darytina išvada, kad sandoriai, kurių pagrindu vykdoma koncentracija, ir kuriems sudaryti būtinas Konkurencijos tarybos leidimas pagal Konkurencijos įstatymo 10 straipsnio 1 dalį, yra niekiniai ir todėl vėliau negali būti niekieno patvirtinami.

Priešingai, sandoriai, kuriais vykdoma koncentracija, tačiau kuriems sudaryti nėra būtinas Konkurencijos tarybos leidimas pagal Konkurencijos įstatymo 10 straipsnio 1 dalį, nėra niekiniai ir gali būti patvirtinti Konkurencijos tarybos vienerių metų laikotarpyje nuo tokių sandorių sudarymo. Toks sandorių patvirtinimas gali būti būtinas esant pagrįstai rizikai, kad po šių sandorių sudarymo bus sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis, ar itin apribota konkurencija atitinkamoje rinkoje.

Kadangi minėto pobūdžio sandoriai, kurie jau buvo įvykdyti ar pradėti vykdyti, Konkurencijos tarybai nusprendus gali būti patvirtinami kaip galiojantys ir duotas leidimas juos toliau vykdyti, tokiu būdu analogiškai Konkurencijos taryba gali nuspręsti atsisakyti suteikti leidimą tokiems sandoriams, t.y. remiantis Konkurencijos įstatymo 14

straipsnio 1 dalies 3 punktu įpareigoti koncentracijoje dalyvaujančius ūkio subjektus ar kontroliuojančius asmenis atlikti veiksmus, kad būtų atkurta ankstesnė padėtis.

Vadinasi, sandoriai, kuriais vykdoma koncentracija, tačiau kuriems sudaryti nėra būtinas Konkurencijos tarybos leidimas pagal Konkurencijos įstatymo 10 straipsnio 1 dalį, yra nuginkijami, o ne niekiniai.

Iš to seka dar viena išvada, kad jeigu tam tikra koncentracija, apie kurią nėra būtina pranešti vadovaujantis Konkurencijos įstatymo 10 straipsnio 1 dalimi, visgi sukuria ar sustiprina dominuojančią padėtį ar itin apriboja konkurenciją atitinkamoje rinkoje, tačiau jau yra praėjęs dvylikos mėnesių laikotarpis, sandoriai, kurių pagrindu yra vykdoma minėta koncentracija, negali būti laikomi niekiniais, t.y. negaliojančiais ir nesukuriančiais teisinių pasekmių, dėl to privalo būti ir toliau vykdomi ir sukelia teises pasekmes nuo sandorių sudarymo momento.

Dėl tokio aukščiau nurodytų Konkurencijos įstatymo nuostatų teisinės technikos netobulumo šiuo metu yra susidariusi tokia situacija, kad koncentracija, apie kurią privalo būti pranešta Konkurencijos tarybai vadovaujantis Konkurencijos įstatymo 10 straipsnio 1 dalimi, tačiau kuri nesukuria, nesustiprina dominuojančios padėties ir itin neapriboja konkurencijos atitinkamoje rinkoje, yra Konkurencijos įstatymo 12 straipsnio 2 dalimi laikoma niekine ir nesukuriančia teisinių pasekmių.

Tuo tarpu koncentracija, apie kurią nėra privaloma pranešti Konkurencijos tarybai vadovaujantis Konkurencijos įstatymo 10 straipsnio 1 dalimi, tačiau kuri sukuria ar sustiprina dominuojančią padėtį ar itin apriboja konkurenciją atitinkamoje rinkoje, tačiau po kurios įvykdymo jau yra praėję daugiau nei vieneri metai, tokia koncentracija negali būti laikoma niekine ar pripažinta negaliojančia.

Aukščiau nurodytos Konkurencijos įstatymo nuostatos ir teisinės technikos netobulumas sukelia nemaža teisinių ginčų. Vienas iš tokių ginčų pavyzdžių, kuris yra šio magistro darbo tyrimo objekto dalimi, tai kreditavimo sutarčių, sudarytų tarp bankų ar kitų kredito įstaigų ir kredito gavėjų, pripažinimas negaliojančiomis būtent remiantis Konkurencijos įstatymo 12 straipsnio 2 dalimi.

Remiantis aukščiau nurodyta Konkurencijos įstatymo nuostatų analize, darytina išvada, kad nustačius, jog bankas ar kita kredito įstaiga įgijo kontrolę kredito gavėjo atžvilgiu pagal kreditavimo sutartį ir/ar kontrolę *de facto* atsižvelgiant į kredito gavėjo ekonominę priklausomybę nuo banko ar kitos kredito įstaigos, būtina įvertinti visų koncentracijoje dalyvaujančių ūkio subjektų, t.y. banko ar kitos kredito įstaigos ir kredito gavėjo pajamų rodiklius.

Jeigu minėti pajamų rodikliai viršija Konkurencijos įstatymo 10 straipsnio 1 dalyje nustatytus dydžius, o tokiu atveju tada būtina pranešti to paties Konkurencijos įstatymo 10 straipsnio 1 dalies pagrindu Konkurencijos tarybai apie numatomą vykdyti koncentraciją, tuomet tokia kreditavimo sutartis, sudaryta tarp banko ar kitos kredito įstaigos ir kredito gavėjo turi būti laikoma niekine, t.y. negaliojančia ir nesukuriančia teisinių pasekmių. Konkurencijos įstatymo 14¹ straipsnis negalės būti taikomas net tuo atveju, jei dar nebus praėję vieneri metai po koncentracijos įvykdymo.

Priešingai, jeigu minėti pajamų rodikliai neviršija Konkurencijos įstatymo 10 straipsnio 1 dalyje nustatytų dydžių, tuomet pranešimas nėra būtinas Konkurencijos tarybai pagal Konkurencijos įstatymo 10 straipsnio 1 dalį. Tokiu atveju, jeigu dar nėra praėję vieneri metai po tokios koncentracijos įvykdymo, tiek kredito gavėjas, tiek bankas ar kita kredito įstaiga gali ginčyti kreditavimo sutartį ir prašyti ją pripažinti negaliojančia tuo pagrindu, kad tokia koncentracija sukuria ar sustiprina dominuojančią padėtį ar itin apriboja konkurenciją atitinkamoje rinkoje.

Tačiau jei vieneri metai jau yra praėję po minėtos koncentracijos įvykdymo, sandoriai, kuriais buvo įvykdyta koncentracija, net jeigu tokia koncentracija sukuria ar sustiprina dominuojančią padėtį ar itin apriboja konkurenciją atitinkamoje rinkoje, negalės būti pripažinti negaliojančiais jokiais Konkurencijos įstatyme įtvirtintais pagrindais.

Svarbu pažymėti, kad 2008 metais Lietuvos Aukščiausias Teismas nagrinėjo civilinę bylą, kurioje buvo ginčijama akcijų pirkimo-pardavimo ir akcijų pasirašymo sutartys Konkurencijos įstatymo 12 straipsnio 2 dalies pagrindu²⁵.

Šioje byloje susiklostė tokia situacija, kad vienas iš ieškovų 1999 metais pardavė įmonės akcijas atsakovui. Tiek minėtas ieškovas, tiek atsakovas yra juridiniai asmenys. Tačiau, anot ieškovo, atsakovas „galėjo sudaryti ginčo sandorius tik tada, jei per septynias dienas būtų pateikęs Konkurencijos tarybai pranešimą apie ketinimą vykdyti koncentraciją ir gavęs jos leidimą. Sandorių sudarymo metu tokia procedūra nebuvo atlikta, todėl jie (sandoriai) yra niekiniai ir negaliojantys *ab initio* nuo jų sudarymo momento“²⁶.

Pirmosios instancijos teismas ieškinį atmetė tuo pagrindu, jog 2005 metais Konkurencijos taryba išnagrinėjo situaciją ir Konkurencijos įstatymo 14¹ straipsnio pagrindu davė leidimą vykdyti šią koncentraciją nustatydamas, kad „įvykdžius

²⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. gegužės mėn. 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-118/2008.

²⁶ Ibid.

koncentraciją nebuvo sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis, ar itin apribota konkurencija atitinkamose rinkose²⁷.

Tačiau apeliacinės instancijos teismas pirmosios instancijos teismo sprendimą panaikino ir bylą perdavė iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui. Savo nutartį motyvavo tuo, kad „14¹ straipsnio 2 dalyje nustatyta, jog Konkurencijos taryba gali taikyti koncentracijos kontrolės procedūrą tik tais atvejais, jeigu nuo koncentracijos įgyvendinimo praėjo ne daugiau kaip dvylika mėnesių. Nustatyta, kad į Konkurencijos tarybą pirmiausia kreipėsi ieškovai ir, tik pradėjus tyrimą, – atsakovas. Kadangi koncentracija jau buvo įvykusi, tai Konkurencijos tarybos nutarimas yra formalus“²⁸.

Visgi nepaisant aukščiau nurodytų faktų šioje byloje visgi reikšmingiausia yra tai, kad tiek ieškovams, tiek atsakovui apskundus apeliacinės instancijos teismo nutartį, ir bylą pradėjus nagrinėti Lietuvos Aukščiausiam teisme, „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinė teisėjų kolegija 2008 m. sausio 3 d. nutartimi kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu spręsti, ar Konkurencijos įstatymo 12 straipsnio 2 dalyje (1999 m. kovo 23 d. įstatymas Nr. VIII-1099) įtvirtintas teisinis reguliavimas, kad: „Laikomi negaliojančiais ir nesukuriančiais teisinių pasekmių visi ūkio subjektų ir kontroliuojančių asmenų sandoriai ir veiksmai, kurie prieštarauja šio straipsnio 1 daliai (...)“, - atitinka Konstitucijos 46 straipsnio 3 dalyje apibrėžiamus ūkinės veiklos valstybinio reguliavimo tikslų ir ūkinės veiklos laisvės (Konstitucijos 46 straipsnio 1 dalis) bei sąžiningos konkurencijos laisvės apsaugos (Konstitucijos 46 straipsnio 4 dalis), kaip vientisos konstitucinio reguliavimo sistemos, principus ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos preambulėje įtvirtintą teisinės valstybės principą dėl konstitucinio proporcingumo pažeidimo, kai tokių civilinių teisinių padarinių atsiradimas suponuotas ne tik sąžiningos konkurencijos pažeidimo konstatavimo, bet ir vien tik koncentracijoje dalyvaujančių ūkio subjektų padaryto Konkurencijos įstatymo 12 straipsnio 1 dalyje (1999 m. kovo 23 d. įstatymo Nr. VIII-1099 redakcija) nustatytos koncentracijos kontrolės tvarkos reikalavimų pažeidimo“²⁹.

Tačiau ieškovams ir atsakovui taikiai susitarus, jie nusprendė atsisakyti paduotų kasacinių skundų, todėl Lietuvos Aukščiausias Teismas bylą nutraukė bei atšaukė savo kreipimąsi į Konstitucinį Teismą, todėl Konkurencijos įstatymo 12 straipsnio 2 dalies konstitucingumo klausimas taip ir liko neišspręstas, bei suteikė galimybę kitiems teisiniams ginčams kilti ateityje. Viso to pasėkoje šiuo metu egzistuoja nemaža ginčų,

²⁷ Ibid.

²⁸ Ibid.

²⁹ Ibid.

kuriuose kredito gavėjai ginčija jų sudarytas kreditavimo sutartis su bankais ar kitomis kredito įstaigomis.

Svarbu pažymėti, kad Konkurencijos taryba, beje nors ir praėjus dvylikos mėnesių laikotarpiui, minėtu atveju taikydama 14¹ straipsnio nuostatas elgėsi neteisėtai, nes kaip matyti iš bylos medžiagos, nurodytas akcijų įsigijimas reiškė koncentraciją, apie kurią buvo būtina pranešti pagal tuo metu galiojusias Konkurencijos įstatymo normas. Kaip minėta, 14¹ straipsnio nuostatos gali būti taikomos tik tokioms koncentracijoms, kurios yra laikomos koncentracijos, kaip jas apibrėžia Konkurencijos įstatymas, tačiau apie kurias nėra būtina pranešti Konkurencijos tarybai pagal Konkurencijos įstatymo 10 straipsnio 1 dalį.

Todėl apeliacinės instancijos teismas iš dalies buvo teisus, pasakydamas, jog šioje byloje minimas Konkurencijos tarybos tyrimas buvo tik formalus pobūdžio, nors motyvuodamas tokį savo teiginį ir rėmėsi praleistu dvylikos mėnesių terminu, tačiau nenagrinėjo, ar apskritai toks tyrimas galėjo būti atliekamas 14¹ straipsnio pagrindu, nepaisant praleisto dvylikos mėnesių termino.

Taigi, atsižvelgiant į visas aukščiau išdėstytas aplinkybes šiame skyriuje, darytina išvada, kad nustačius, jog kredito gavėjui ir bankui ar kitai kredito įstaigai pasirašius kreditavimo sutartį buvo vykdoma koncentracija, apie kurią turėjo būti pranešta Konkurencijos tarybai, tokia kreditavimo sutartis esant galiojančiai Konkurencijos įstatymo 12 straipsnio 2 daliai, turi būti laikoma niekine, t.y. negaliojančia ir nesukuriančia teisinių pasekmių.

VII. KONCENTRACIJŲ KONTROLĖS TIKSLAI IR JŲ REIKŠMĖ KONCENTRACIJOS GALIOJIMUI

Koncentracijų kontrolės tikslas yra įgalinti konkurencijos priežiūros įstaigas reguliuoti rinkos struktūros pasikeitimus nusprendžiant, ar du ar daugiau ūkio subjektų gali susijungti, derinti veiksmus tarpusavyje ar konsoliduoti savo atskirus verslus į vieną verslą³⁰.

Pačia bendriausia prasme, vienas iš atsakymų į klausimą, ar reikalinga koncentracijų kontrolė yra tai, kad koncentracijų kontrolė nėra tiesiog galimo piktnaudžiavimo ateityje prevencija: tai taip pat yra pagalba konkuruojantiems rinkos žaidėjams, kad šie galėtų suteikti geresnes sąlygas vartotojams³¹.

Konkurencijos įstatymas koncentracijų kontrolės tikslų konkrečiai neapibrėžia. Tačiau pasitelkiant sisteminę Konkurencijos įstatymo nuostatų analizę, teigtina, kad Konkurencijos įstatymas apibrėžia atvejus, kuomet Konkurencijos taryba, išnagrinėjusi pranešimą apie numatomą vykdyti koncentraciją, gali priimti vieną iš Konkurencijos įstatymo 14 straipsnio 1 dalyje nustatytų nutarimų.

Vienas iš šių nutarimų, įtvirtintas Konkurencijos įstatymo 14 straipsnio 1 dalies 2 punkte yra nutarimas leisti vykdyti koncentraciją pagal dalyvaujantiems ūkio subjektams ar kontroliuojantiems asmenims Konkurencijos tarybos nustatytas koncentracijos vykdymo sąlygas ir įpareigojimus, reikalingus tam, kad nebūtų sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis, ar itin apribota konkurencija atitinkamoje rinkoje.

Taigi, remiantis aukščiau nurodyta Konkurencijos įstatymo nuostata, darytina išvada, kad koncentracijų kontrolė iš esmės yra reikalinga tam, kad vykdoma koncentracija nebūtų sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis, ar itin apribota konkurencija atitinkamoje rinkoje.

Minėta nuostata iš esmės yra įtvirtinti bendrai visos konkurencijos teisės saugomi teisiniai gėriai, todėl toliau papildomai bus nagrinėjami iš ES Susijungimų reglamento išplaukiantys koncentracijų kontrolės tikslai bei sistemiškai analizuojama tiek Konkurencijos įstatyme, tiek ES Susijungimų reglamente įtvirtintų, ar iš jų išplaukiančių koncentracijų kontrolės tikslų reikšmė šio magistro darbo tyrimo objekto apimtyje.

ES Susijungimų reglamentas nustato, kad taikant ES Susijungimų reglamentą koncentracijos įvertinamos remiantis ES Susijungimų reglamento tikslais ir vadovaujantis

³⁰ Jones, A. ir Suftrin, B. *EC Competition Law* (Oxford University Press, 2004). P. 847.

³¹ Whish, R. *Competition Law* (Oxford University Press, 2009). P. 806.

nuostatomis siekiant nustatyti, ar jos suderinamos ar nesuderinamos su bendrąja rinka (ES Susijungimų reglamento 2 straipsnio 1 dalis).

Taip pat ypatingai pagal ES Susijungimų reglamentą atlikdama tyrimą ES Komisija turi atsižvelgti į:

- (i) poreikį palaikyti ir plėtoti veiksmingą konkurenciją bendrojoje rinkoje, tarp kitų kausimų, atsižvelgiant į visų susijusių rinkų struktūras ir realią arba potencialią Bendrijos viduje arba už jos ribų esančių įmonių konkurenciją (ES Susijungimų reglamento 2 straipsnio 1 dalies a punktas);
- (ii) koncentracijoje dalyvaujančių įmonių padėtį rinkoje, jų ekonominę ir finansinę pajėgumą, tiekėjams ir vartotojams prieinamas alternatyvas, jų galimybę naudotis tiekimo arba realizacijos rinkomis, bet kokius teisinius ar kitokio pobūdžio patekimo į rinką barjerus, atitinkamų prekių ir paslaugų pasiūlos ir paklausos tendencijas, tarpinių ir galutinių vartotojų interesus, techninės ir ekonominės pažangos plėtrą, kiek ji yra naudinga vartotojams ir nesudaro kliūčių konkurencijai (ES Susijungimų reglamento 2 straipsnio 1 dalies b punktas).

Taigi, aukščiau nurodytos aplinkybės, į kurias ES Komisija atlikdama tyrimą, ar vykdoma koncentracija suderinama su jai keliamais konkurencijos teisės tikslais, visada privalo visų pirma atsižvelgti į poreikį palaikyti ir plėtoti veiksmingą konkurenciją bendrojoje rinkoje bei į kitas aukščiau nurodytas aplinkybes.

ES Susijungimų reglamentas konkrečiai apibrėžia kokia koncentracija laikoma nesuderinama su bendrąja rinka, o tai yra būtent koncentracija, kuri sukuria arba sustiprina dominuojančią padėtį, ir dėl to itin apribojama veiksminga konkurencija bendrojoje rinkoje arba didelėje jos dalyje (ES Susijungimų reglamento 2 straipsnio 3 dalis).

Taigi bet kokia koncentracija, kuri sukuria arba sustiprina dominuojančią padėtį, ir dėl to itin apribojama veiksminga konkurencija bendrojoje rinkoje arba didelėje jos dalyje, yra nesuderinama su bendrąja rinka arba, kitaip sakant, negali būti vykdoma tiek remiantis ES Susijungimų reglamentu, tiek sistemiškai taikant ir Konkurencijos įstatymą.

Kaip minėta, Konkurencijos įstatymas pareigą pranešti apie vykdomą koncentraciją numato ūkio subjektams tuo atveju, jeigu: (i) yra vykdoma koncentracija, kaip ji yra apibrėžta tame pačiame Konkurencijos įstatyme bei sistemiškai taikant ir Europos Sąjungos teisės aktus; (ii) koncentracijoje dalyvaujantys ūkio subjektai atitinka visų subjektų bendrai ir kiekvieno atskirai metinei apyvartai keliamus reikalavimus.

Taigi iš tiesų nors ir Konkurencijos įstatymas bei ES Susijungimų reglamentas nustato, kad koncentracija, kuri sukuria arba sustiprina dominuojančią padėtį, ir dėl to itin apribojama veiksminga konkurencija bendrojoje rinkoje arba didelėje jos dalyje, yra nesuderinama su bendrąja rinka, tačiau tokio reikalavimo vertinant ūkio subjekto pareigą pranešti apie vykdomą koncentraciją Konkurencijos įstatyme nėra įtvirtinta.

Tokiu būdu apie vykdomą koncentraciją, kurios metu vienas ūkio subjektas įgyja kito ūkio subjekto kontrolę bei šiems ūkio subjektams atitinkant Konkurencijos įstatymo keliamus apyvartos reikalavimus, turi būti pranešama Konkurencijos tarybai.

Kaip matyti iš ankstesniame skyriuje išdėstytų teiginių, pagal Konkurencijos įstatymo 12 straipsnio 2 dalį tokia koncentracija, nepaisant to, kad ji nesukuria arba nesustiprina dominuojančios padėties, ir dėl to itin neapribojama veiksminga konkurencija bendrojoje rinkoje arba didelėje jos dalyje, turi būti laikoma negaliojančia ir nesukuriančia teisinių pasekmių.

Atskirai vertinant bankų ar kitų kredito įstaigų kreditavimo sutartimi įgyjamą kontrolę kredito gavėjo atžvilgiu, visgi turėtų būti atsižvelgiama į tai, ar tokia koncentracija nesukurs ar nesustiprins tiek banko ar kitos kredito įstaigos, tiek kredito gavėjo dominuojančios padėties rinkoje ir ar nebus apribojama konkurencija toje pačioje rinkoje ar didelėje jos dalyje.

Kredito gavėjui gavus iš banko ar kitos kredito įstaigos didelės vertės kredito sumą, kredito gavėjas galimai gali įgyti ar sustiprinti savo dominuojančią padėtį rinkoje ar kitaip apriboti konkurenciją kredito gavėjo veikiamoje rinkoje. Tai gali būti padaroma atliekant dideles investicijas į naujas technologijas, kurių įvedimas kredito gavėjo veikloje gali lemti didelį pranašumą kitų toje rinkoje veikiančių ūkio subjektų atžvilgiu.

Lygiai taip pat, kredito gavėjas gavęs didelę kredito sumą iš banko ar kitos kredito įstaigos, gali esmingai padidinti prekybos apimtis ar investuoti į sritis, glaudžiai susijusias su jo vykdoma ūkine veikla, kurios taip pat gali nulemti tai, kad kredito gavėjas įgys ar sustiprins dominuojančią padėtį kitų ūkio subjektų atžvilgiu. Tačiau visos šios aplinkybės visada turėtų būti nustatomos atskirai kiekvienu konkrečiu atveju.

Visgi, atsižvelgus į tai, kad Konkurencijos įstatymo 12 straipsnio 2 dalies nuostata šiuo metu yra galiojanti, todėl aukščiau nurodyto papildomo reikalavimo nustatymas šiuo metu gali būti vertinamas tik kaip rekomendacinio pobūdžio įstatymo leidėjui.

Kaip jau minėta, 2008 metais Lietuvos Aukščiausiasis Teismas kreipėsi į Konstitucinį Teismą dėl Konkurencijos įstatymo 12 straipsnio 2 dalies atitikimo

Konstitucijai, tačiau ginčo šalims sudarius taikos sutartį ir nutraukus civilinę bylą, buvo nuspręsta nenagrinėti ir minėto kreipimosi Konstituciniame Teisme³².

Taigi apibendrinus aukščiau išdėstyta, darytina išvada, kad kol aukščiau nurodyta Konkurencijos įstatymo 12 straipsnio 2 dalies nuostata yra galiojanti, tol iš esmės nepaisant to, ar vykdoma koncentracija sukuria arba sustiprina dominuojančią padėtį, ir dėl to itin apribojama veiksminga konkurencija bendrojoje rinkoje arba didelėje jos dalyje, esant Konkurencijos įstatymo 10 straipsnio 1 dalyje nustatytoms sąlygoms ir nepranešus Konkurencijos tarybai apie vykdomą koncentraciją, tokia koncentracija turi būti pripažinta negaliojančia ir nesukuriančia teisinių pasekmių.

Šioje situacijoje rekomenduotina ne panaikinti Konkurencijos įstatymo 12 straipsnio 2 dalies nuostata, tačiau ją papildyti nustatant, kad minėto pobūdžio sandoriai yra laikomi negaliojančiais ir nesukeliančiais teisinių pasekmių, jei tokia koncentracija, apie kurią nebuvo pranešta Konkurencijos tarybai nors pagal Konkurencijos įstatymo reikalavimus turėjo būti pranešta, sukuria arba sustiprina dominuojančią padėtį, ir dėl to itin apribojama veiksminga konkurencija bendrojoje rinkoje arba didelėje jos dalyje.

Tokiu būdu 14¹ straipsnio taikymo apimtis taip pat turėtų būti išplėsta taip, kad Konkurencijos tarybai būtų suteikta teisė patvirtinti ir tuos sandorius, apie kuriuos nebuvo pranešta Konkurencijos tarybai nors pagal Konkurencijos įstatymo 10 straipsnio 1 dalį turėjo būti pranešta, tačiau kurie nesukuria, nesustiprina dominuojančios padėties, ir dėl to itin neapribojama veiksminga konkurencija bendrojoje rinkoje arba didelėje jos dalyje.

³² Ibid.

IŠVADOS

Pirma, koncentracija tiek pagal Konkurencijos įstatymo nuostatas, tiek pagal Europos Sąjungos teisės aktų nuostatas, be kita ko, suprantama kaip kontrolės įgijimas. Kontrolės įgijimas laikomas koncentracija tik tokiu atveju, kai šis kontrolės įgijimas kontrolę įgyjančiam subjektui suteikia teisę daryti lemiamą įtaką kontroliuojamo subjekto veiklai ilgalaikį laikotarpį, kuris, anot ES Komisijos, turi būti ne trumpesnis kaip vieneri metai. Kontrolė gali pasireikšti tiek pozityviai (kaip galimybė priimti strateginius sprendimus), tiek negatyviai (kaip galimybė blokuoti strateginius sprendimus). Lemiamą įtaką negatyviosios kontrolės atveju suprantama kaip kontroliuojančio subjekto galimybė blokuoti strateginius sprendimus bent vienoje iš šių sričių: strateginėje prekybos politikoje, aukščiausio lygio vadovybės skyrime, biudžeto ir verslo plano klausimais bei kitais klausimais, kurie dėl savo specifiškumo ir svarbos atitinkamoje rinkoje gali esmingai nulemti kontroliuojamos įmonės veiklą. Kontrolė taip pat gali būti įgyjama ne tik *de jure*, tačiau ir *de facto*. Kontrolės įgijimas *de facto* gali pasireikšti ekonomine priklausomybe, kai dėl ypatingų ekonominių ryšių kontroliuojamasis subjektas yra itin ekonomiškai priklausomas nuo kontroliuojančio subjekto. Tačiau įgyta negatyvioji kontrolė, kuri nesuteikia teisės kontroliuojančiam subjektui blokuoti sprendimus nė vienoje iš aukščiau nurodytų sričių, anot ES Komisijos, negali būti laikoma kontrolės įgijimu, kuris reiškia vykdomą koncentraciją.

Antra, bankų ar kitų kredito įstaigų sudarytose kreditavimo sutartyse su kredito gavėjais yra nustatomos veto teisės, kurios suteikia bankams ar kitoms kredito įstaigoms galimybę blokuoti tam tikrus kredito gavėjo sprendimus. Dažniausiai kreditavimo sutartyse nustatomos veto teisės nesuteikia teisės blokuoti sprendimus tose srityse, kurios pažodžiui atitinka aukščiau nurodytas sritis. Tačiau kiekvienu atveju būtina konkrečiai analizuoti kiekvieną kreditavimo sutartį, kuriose įtvirtintų veto teisių visuma gali suteikti bankui ar kitai kredito įstaigai galimybę blokuoti sprendimus, pavyzdžiui, strateginėje prekybos politikoje ar aukščiausio lygio vadovybės skyrime. Be to, kredito gavėjas sudarydamas kreditavimo sutartį su banku ar kita kredito įstaiga, kaip taisyklė, visuomet tampa ekonomiškai priklausomas, nes kredito gavėjui pažeidus kreditavimo sutartį, tai ne tik gali, bet dažniausiai ir nulemia kredito gavėjo nemokumą. Todėl kiekvienu konkrečiu atveju reikia analizuoti visų kreditavimo sutartyse įtvirtintų bankui ar kitai kredito įstaigai suteikiamų veto teisių visumą bei atsižvelgti į banko ar kitos kredito įstaigos įgyjamą per ekonominę priklausomybę pasireiškiančią *de facto* kontrolę kredito gavėjo atžvilgiu ir

tokiu būdu įvertinti, ar veto teisių visuma bei ekonominė priklausomybė leidžia bankui ar kitai kredito įstaigai daryti lemiamą įtaką kredito gavėjo veiklai.

Trečia, Konkurencijos įstatymo 10 straipsnio 1 dalis nustato, kad tuo atveju, kai yra vykdoma koncentracija, o koncentracijoje dalyvaujantys ūkio subjektai atitinka nustatytus pajamų kriterijus, tuomet būtina pranešti Konkurencijos tarybai apie numatomą vykdyti koncentraciją ir gauti jos leidimą. Jei tokie sandoriai, kurių pagrindu yra vykdoma koncentracija, yra sudaromi nepranešus Konkurencijos tarybai ir/ar negavus Konkurencijos tarybos leidimo, jie yra laikomi negaliojančiais ir nesukuriančiais teisinių pasekmių, t.y. niekiniais, kurie negali būti po to patvirtinti. Konkurencijos įstatymo 14¹ straipsnis suteikia Konkurencijos tarybai teisę taikyti koncentracijos kontrolės procedūrą tokiems sandoriams, kurių pagrindu yra vykdoma koncentracija, tačiau koncentracijoje dalyvaujantys ūkio subjektai neviršija Konkurencijos įstatymo 10 straipsnio 1 dalyje nustatytų pajamų kriterijų. Tačiau tokia Konkurencijos tarybos teisė egzistuoja ne ilgiau kaip dvylika mėnesių nuo koncentracijos įgyvendinimo. Konkurencijos tarybai taikius minėto pobūdžio koncentracijai kontrolės procedūrą ir nusprendus atsisakyti duoti leidimą vykdyti koncentraciją bei įpareigoti koncentracijoje dalyvaujančius ūkio subjektus atlikti veiksmus, kad būtų atkurta ankstesnė padėtis, toks sandoris, kurio pagrindu buvo vykdoma koncentracija, būtų laikomas negaliojančiu, tačiau ne niekinu, kaip aukščiau nurodytu atveju, kuomet pranešimas Konkurencijos tarybai būtinas, bet nugrinčijamu. Todėl jeigu kreditavimo sutarties šalimis esantys bankas ar kita kredito įstaiga ir kredito gavėjas atitinka Konkurencijos įstatymo 10 straipsnio 1 dalies nustatytus pajamų kriterijus bei kreditavimo sutartimi yra vykdoma koncentracija, kaip ji suprantama Konkurencijos įstatymo prasme, tokiu atveju tokia be Konkurencijos tarybos leidimo sudaryta kreditavimo sutartis turi būti laikoma negaliojančia ir nesukuriančia teisinių pasekmių Konkurencijos įstatymo 12 straipsnio 2 dalies pagrindu. Tol, kol Konkurencijos įstatymo 12 straipsnio 2 dalis yra galiojanti, tol ji turi būti privalomai taikoma ir nėra jokio teisinio pagrindo jos netaikyti.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

▪ Norminė literatūra:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas // Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262.
3. Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymas // Valstybės žinios, 1999, Nr. 30-856.
4. 2004 m. sausio 20 d. Europos Sąjungos Tarybos reglamentas (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės.
5. 2008 m. balandžio 16 d. Europos Sąjungos Komisijos suvestinis pranešimas Nr. 2008/C 95/01 dėl jurisdikcijos pagal Europos Sąjungos Tarybos reglamentą (EB) Nr. 139/2004 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės.

▪ Specialioji literatūra:

1. Gumbis J., Juonys M., Šlepaitė L., Kačerauskas K. *Competition Law in Lithuania* (Kluwer Law International BV, The Netherlands, 2011).
2. Whish, R. *Competition Law* (Oxford University Press, 2009).
3. Jones, A. ir Sufrin, B. *EC Competition Law* (Oxford University Press, 2004).
4. A. Banevičienė, Koncentracijos sampratos skirtumai remiantis Lietuvos ir Europos Bendrijos teisės normomis, reguliuojančiomis koncentracijas, Vilnius, Jurisprudencija, 2005, t. 72(64); P. 72-80.

▪ Praktinė medžiaga:

1. Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2003 m. lapkričio 6 d. nutarimas Nr. 1S-125 dėl leidimo UAB „Litesko“.
2. Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2003 m. gruodžio 18 d. nutarimas Nr. 1S-147 dėl leidimo UAB „Aibės mažmena“.
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. gegužės mėn. 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-118/2008.
4. Europos Teisingumo Teismo sprendimas byloje T-282/02 *Cementbouw prieš Komisiją* [2006] Rink. II-319.
5. Europos Teisingumo Teismo sprendimas byloje T 2/93, *Air France prieš Komisiją*, [1994] Rink. II-323.

6. ES Komisijos 2005 m. gruodžio 22 d. sprendimas byloje COMP/M. 3867 – *Vattenfall/Elsam and E2 Assets*.
7. ES Komisijos 2005 m. liepos 20 d. sprendimas byloje COMP/M.3858 – *Lehman Brothers/SCG/Starwood/Le Meridien*.
8. ES Komisijos sprendimas 2002 m. vasario 11 d. byloje COMP/M.2632 – *Deutsche Bahn/ECT International/United Depots/JV*.
9. ES Komisijos 2003 m. balandžio 30 d. sprendimas byloje COMP/M.2903 – *DaimlerChrysler/Deutsche Telekom/JV*.
10. ES Komisijos 2005 m. liepos 20 d. sprendimas byloje COMP/M.3858 *Lehman Brothers/Starwood/Le Meridien*.
11. ES Komisijos 1994 m. kovo 28 d. sprendimas byloje IV/M.425 – *British Telecom/Santander*.
12. ES Komisijos 2001 m. gruodžio 20 d. sprendimas byloje M.2389 – *Shell/DEA*;
13. ES Komisijos 2002 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje M.2854 – *RAG/Degussa*.
14. ES Komisijos 1997 m. sausio 22 d. sprendimas byloje IV/M.794 – *Coca-Cola/Amalgamated Beverages GB*;
15. ES Komisijos 1993 m. liepos 28 d. sprendimas byloje IV/ ECSC.1031 – *US/Sollac/Bamesa*.
16. ES Komisijos 1995 m. rugpjūčio 23 d. sprendimas byloje IV/M.625 – *Nordic Capital/Transpool*.
17. ES Komisijos 1996 m. kovo 27 d. sprendimas byloje IV/M.697 – *Lockheed Martin Corporation/Loral Corporation*.
18. ES Komisijos 1992 m. rugsėjo 25 d. sprendimas byloje IV/M.258 – *CCIE/GTE*.
19. ES Komisijos 1992 m. balandžio 28 d. sprendimas byloje IV/M.126 – *Accor/Wagon-Lits*.
20. ES Komisijos 2004 m. rugpjūčio 20 d. sprendimas byloje COMP/M.3537 – *BBVA/BNL*.
21. ES Komisijos 2005 m. balandžio 27 d. sprendimas byloje M.3768 – *BBVA/BNL*.
22. ES Komisijos 2003 m. liepos 29 d. sprendimas byloje M.3198 – *VW-Audi/VW-Audi Vertriebszentren*.
23. ES Komisijos 2002 m. gegužės 8 d. sprendimas byloje COMP/M.2777 – *Cinven Limited/Angel Street Holdings*;

24. ES Komisijos 1992 m. rugsėjo 25 d. sprendimas byloje IV/M.258 – *CCIE/GTE*.
25. ES Komisijos 2005 m. rugsėjo 30 d. sprendimas byloje COMP/M.3876 – *Diester Industrie/Bunge/JV*.
26. ES Komisijos 1993 m. rugpjūčio 3 d. sprendimas byloje IV/M.343 – *Société Générale de Belgique/Générale de Banque*.
27. ES Komisijos 2004 m. kovo 12 d. sprendimas byloje COMP/M.3330 – *RTL/M6*.
28. ES Komisijos 1991 m. gruodžio 19 d. sprendimas byloje IV/M.159 – *Mediobanca/Generali*.
29. ES Komisijos 1991 m. gegužės 3 d. sprendimas byloje IV/M.010 – *Conagra/Idea*.
30. ES Komisijos 1993 m. kovo 19 d. sprendimas byloje IV/M.295 – *SITA-RPC/SCORI*.
31. ES Komisijos 2001 m. liepos 3 d. sprendimas byloje COMP/JV.55 *Hutchison/RCPM/EC*;
32. ES Komisijos 1995 m. rugsėjo 20 d. sprendimas byloje IV/M.553 – *RTL/Veronica/Endemol*.
33. ES Komisijos 1997 m. rugsėjo 22 d. sprendimas byloje IV/M. 967 – *KLM/Air UK*.
34. ES Komisijos 2006 m. vasario 13 d. sprendimas byloje COMP/M.4085 – *Arcelor/Oyak/Erdemir*.
35. ES Komisijos 2004 m. gruodžio 9 d. sprendimas byloje COMP/M.3440 – *ENI/EDP/GdP*.
36. ES Komisijos 1993 m. kovo 19 d. sprendimas byloje IV/M.295 – *SITA-RPC/SCORI*.
37. ES Komisijos 1997 m. rugsėjo 22 d. sprendimas byloje IV/M. 967 – *KLM/Air UK*.
38. ES Komisijos 2006 m. vasario 13 d. sprendimas byloje COMP/M.4085 – *Arcelor/Oyak/Erdemir*.

SANTRAUKA

Šio magistro darbo tema – banko ar kitos kredito įstaigos kontrolės įgijimas kredito gavėjo atžvilgiu sudarant kreditavimo sutartį. Pagrindiniai šio tyrimo tikslai yra: visų pirma, įvertinti, ar kreditavimo sutartys, gali būti laikomos kaip suteikiančios bankams ar kitoms kredito įstaigoms kontrolę, leidžiančią daryti lemiamą įtaką, kredito gavėjo atžvilgiu, kuri reiškia vykdomą koncentraciją, apie kurią turi būti pranešta Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybai. Antra, įvertinti, ar minėtos kreditavimo sutartys apskritai gali būti pripažintos negaliojančiomis ir nesukuriančiomis teisinių pasekmių, nepaisant to, ar sudarant kreditavimo sutartis buvo vykdoma koncentracija, apie kurią turėjo būti pranešta Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybai.

Tyrimas atliekamas analizuojant Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo, Europos Sąjungos teisės aktų reglamentavimą bei Lietuvos ir užsienio teisės doktrinos pateiktus išaiškinimus koncentracijos ir kontrolės sampratų bei sandorių, sudarytų nesant Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos ar kitos įgalios institucijos leidimo, galiojimo klausimų apimtyje. Visa tai leidžia pateikti detalią aukščiau nurodytų nuostatų taikymo analizę konkrečiu tarp kredito gavėjų ir bankų ar kitų kredito įstaigų sudarytų kreditavimo sutarčių galiojimo klausimu, kuris yra pagrindinis šio magistro darbo tyrimo objektas.

SUMMARY

This master's thesis reveals the issue of Obtaining of Control by Bank or other Credit Institution Towards the Debtor when Concluding Credit Agreement. The main purposes of the analysis are: first of all, to estimate that credit agreement can be viewed as providing any control for banks or other credit institutions, which enables the deciding authority to the Debtor, also meaning the concentration, about which the Competition Council of the Republic of Lithuania must be informed. Secondly, to estimate that the credit agreements could be viewed as invalid and not creating any legal consequences, despite the fact that concentration, about which the Competition Council of the Republic of Lithuania had to be informed, was executed during the conclusion of the credit agreements.

The research is conducted by analysing the regulation of the Law on Competition of the Republic of Lithuania, as well as the acts of the law of the European Union, and explications provided by the law doctrine of Lithuania and foreign countries in the amount of questions about the concept of the concentration and control and validity of contracts concluded without the permission of the Competition Council of the Republic of Lithuania or other authorised institution. It all let to propose particular evaluation of application of the above mentioned provisions in the particular instance of the credit agreements validation of concluded between the debtors and the banks or other credit institutions, which is the object of this master's analysis.